

Š U M C

GLASILO OBČINE MEŽICA
april 2015

XXXVX. številka / XIII. leto

BESEDA UREDNICE	2
UVOD	3
SPREJETI PRORAČUN OBČINE MEŽICA ZA LETO 2015	4
ANKETA	6
PRAVNI NASVET	7
CENTER ZA SOCIALNO DELO RAVNE NA KOROŠKEM	8
ZA ZDRAVJE	10
VROČA ZGODBA ROKA IGLARJA	12
USTVARIMO NARAVNO OKOLJE	15
VRTIČKARJI, VRTIČKARJI ...	17
GROF ZEPPELIN	19
MALI PRIKLON VELIKEMU ČLOVEKU	20
PRIHOD BOŽIČKA PRED PALČKOVO JAMO	21
KDOR POJE RAD, OSTAJA MLAD	22
HOJ, HEJ, RAZTEGNI MEH	24
10. JAVNO BRANJE POEZIJE OB SVETOVNEM DNEVU POEZIJE	26
PAVČKOVI ANGELI	27
PREDSTAVITEV KNJIGE IVANE ČRESLOVNIK	28
MOZARTOVIH 100	28
OBISK KAZAHSTANSKIH GORA	30
MEŽIČARJI PO SVETU: MIHA DOLER, AVSTRALIJA	32
60. PUSTNI KARNEVAL	34
350 LET OD ZAČETKA RUDARJENJA V MEŽICI	35
SPOMINI SLAVKA MALIŠNIKA NA ŠOLANJE IN DELO V RUDNIKU	35
RAZISKUJEMO ZGODOVINO RUDARJENJA	38
GOZDNI PRIJATELJI – OTROCI IZ VRTCA PRIJATELJUJEJO Z LOVCI	39
NA JAPONSKEM	40
ZDRAV DUH V ZDRAVEM TELESU	40
ZDRAV ŽIVLJENJSKI SLOG	42
»POPESTRIMO ŠOLO« TUDI V MEŽICI	43
NAPOVEDNIK PRIREDITEV – NARODNI DOM MEŽICA	44

Beseda urednice

Spoštovani bralke in bralci Šumca.

Z novim mandatom Občinskega sveta Občine Mežica se je začel tudi novi krog šumenja papirja z zapisi dogajanja v Mežici nekoč in danes.

Šumc ustvarjamo bolj ali manj isti ljudje, ki smo to počeli že v prejšnjih letih, pa vendar smo nekaj sveže vode spustili tudi v našo strugo. Imamo novega sodelavca s področja športa in trudimo se, da tudi nekaj novih rubrik, ki naj bi postale stalnica teh tiskanih strani.

Glasnik Občine Mežica je namenjen vam, ki te besede zdaj berete. Namenjen pa vam ni le kot bralcem, ampak ste prisrčno vabljeni, da postanete tudi njegovi ustvarjalci. Na posameznike smo se že obrnili in marsikdo se je odzval, na druge potrpežljivo čakamo in upamo na sodelovanje. Uredniški odbor ni skupina profesionalnih novinarjev, ki ima pokrita vsa področja dogajanja v Mežici, zato se včasih zgodi, da vi ustvarjate, se vam zdi vredno objave, objavljeno pa ni. Obrnite se na nas, predlagajte, pišite ... Ustvarimo glasilo, ki bo po meri čim širšega kroga ljudi. Tudi zato najdete v tej številki anketo, ki nam bo v pomoč pri pripravi zanimivega branja za vse.

Naj bo pomlad po vaši meri. Beremo se spet v času, ko bo Šumc že vabil, da ne le poslušamo njegovo šumenje, ampak vanj stopimo z bosimi nogami. Morda celo z zgodnjepoletno številko glasila Šumc v roki.

Jerneja Vertačnik

Spoštovane OBČANKE IN OBČANI,

pred Vami je nova številka občinskega glasila ŠUMC, v katerem žubori in se pretaka mnogotero prispevkov in člankov o našem preteklem delu, naložbah, ustvarjanju, druženju in tudi želje in načrti za našo skupno prihodnost. Iskreno si želim, da jih bomo znali in zmogli tudi uresničiti.

Vsako leto prva izdaja ŠUMC-a sovpada s pričetkom pomladi ter obdobjem radosti in optimizma, ki ga prinašajo daljši dnevi ter svetloba in toplota sončnih žarkov. Prežema nas veselje ob klitju, brstenju in zatoorej verjamem, da nam bo pomlad vlila nove energije.

Ob pogledu na lansko leto smo lahko z opravljenim delom upravičeno zadovoljni. Za nami je pestro investicijsko leto in naj se še enkrat vsem Vam, ki ste pri realizaciji projektov kakor koli sodelovali in pomagali, iskreno zahvalim.

Izhodišča za naš skupni jutri smo zastavili tudi za naprej. Na februarski seji občinskega sveta smo sprejeli proračun Občine Mežica za leto 2015 in v ŠUMC-u razgrinjamo značilnosti le tega ter nekaj projektov, ki smo jih pričeli že izvajati.

Konec preteklega meseca nas je na Koroškem obiskala Vlada RS na čelu s predsednikom vlade Dr. Mirom Cerarjem. V zgornji Mežiški dolini smo gostili Ministrico za okolje in prostor, Ireno Majcen ter Ministrico za zdravje, Milojko Kolar Celarc. Z njima smo se pogovarjali o aktualnih vprašanjih glede dejavnosti primarnega zdravstvenega varstva v naši občini in glede ukrepov za sanacijo okoljskih posledic v zgornji Mežiški dolini ter od njiju dobili zagotovila, da bo država tudi naprej zagotavljala finančna sredstva za uspešen zaključek programa.

Letos bomo praznovali častitljivi jubilej, 350 let rudarjenja v Mežiškem rudniku in temu na čast se bodo skozi vse leto vrstile številne prireditve in dogodki. Osrednjo proslavo načrtujemo v mesecu septembru ter še ob koncu leta v sklopu občinskega praznika Občine Mežica. Potrudili se bomo, da bomo častitljivi jubilej dostojno obeležili in da Vas bomo o vseh prireditvah pravočasno in primerno obveščali. Na vse prireditve ste iskreno vabljeni in dobrodošli!

Župan Občine Mežica,
Dušan Krebel

SPREJETI PRORAČUN

Občine Mežica za leto 2015

Svetniki Občine Mežica so 25.2.2015 na 5. seji Občinskega sveta sprejeli Odlok o proračunu Občine Mežica za leto 2015. Navodila za pripravo proračuna Občine Mežica za leto 2015 so temeljila na posredovanih temeljnih ekonomskih izhodiščih in predpostavkah za pripravo proračuna. Osnova za pripravo državnega in občinskih proračunov za leto 2015 je jesenska napoved gospodarskih gibanj Urada RS za makroekonomske raziskave in razvoj. Ob prvem razrezu odhodkov smo najprej zagotovili sredstva za programe skladno s kvantitativnimi izhodišči. Primerna poraba se pokriva s prihodkom iz dohodnine in pripadajočo finančno izravnavo. Povprečnina predstavlja na prebivalca v državi ugotovljen primeren obseg sredstev za financiranje z zakonom določenih nalog. Proračun za leto 2015 je pripravljen na podlagi načrtovane povprečnine v višini 525 EUR in primerne porabe v znesku 1.803.554 EUR. Vreden je 3.257.433 EUR.

Prihodki proračuna: 3.257.433 EUR

Sestava prihodkov proračuna za leto 2015 v EUR

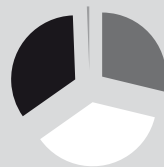
Vrsta prihodkov	Prihodki tekočega leta	Sestava prihodkov
Davčni prihodki	1.958.126 €	60,1 %
Nedavčni prihodki	368.484 €	11,3 %
Kapitalski prihodki	130.040 €	4,0 %
Transferni prihodki	800.783 €	24,6 %
SKUPAJ	3.257.433 €	100,0 %

Odhodki proračuna: 3.317.892 EUR

Sestava odhodkov proračuna za leto 2015 v EUR

Vrsta odhodkov	Odhodki tekočega leta	Sestava odhodkov
Tekoči odhodki	954.636 €	28,8 %
Tekoči transferi	1.210.045 €	36,5 %
Investicijski odhodki	1.133.585 €	34,2 %
Investicijski transferi	19.626 €	0,6 %
SKUPAJ	3.317.892 €	100,0 %

Glavna naloga Občine Mežica je zadovoljevanje in urejanje lokalnih in javnih potreb, ki so v korist lokalnega prebivalstva in so pogoj za življenje in delo občine. Občina Mežica se trudi zagotavljati sredstva za vse dejavnosti, ki delujejo v kraju. Pri planiranju sredstev smo upoštevali vsa področja, ki jih je po zakonu občina dolžna financirati. To so socialno in otroško varstvo, izobraževanje, kultura, šport, turizem, zdravstveno varstvo, kmetijstvo in gozdarstvo, cestno, komunalno gospodarstvo in druge javne potrebe v občini.

Tekoči transferi

- Subvencije
- Transferi posameznikom in gospodinjstvom
- Transfer nepridobitnim organizacijam in ustanovam
- Drugi tekoči domači transferi

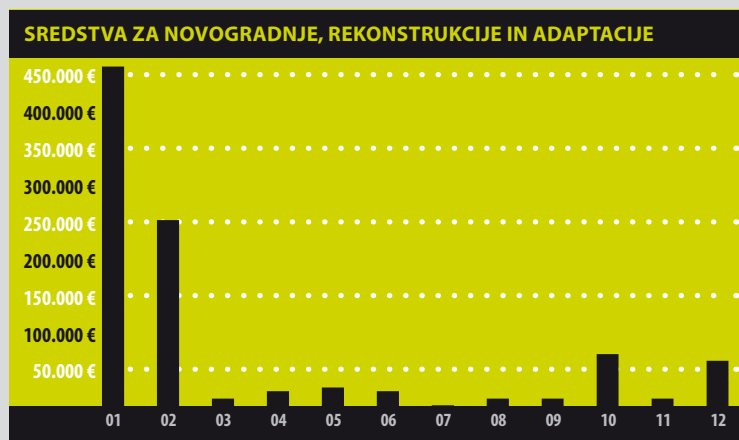
Več kot polovico tekočih transferov predstavljajo transferi posameznikom in gospodinjstvom. V tej skupini so med drugimi zajeti stroški plačila razlike med ceno programov v vrtcih in plačili staršev, regresiranje prevozov v šolo, prehrane učencev in dijakov, oskrbe v domovih ter subvencioniranje stanarin. Tretjino predstavljajo tekoči transferi v javne zavode (JKZ Narodni dom Mežica, knjižnica, šole, Gasilski zavod Ravne, Gasilsko društvo Mežica ...). Občina razdeli sredstva za sofinanciranje društev na podlagi javnih razpisov.

Za programe kulturnih društev je namenjeno 24.217 EUR, za šport 35.615 EUR, za turizem 4.091 EUR, za delovanje društev, ki izvajajo programe za mladino, 8.379 EUR, za sofinanciranje društev s področja socialnega varstva pa 5.088 EUR.

Med investicijskimi odhodki so zajeti odhodki za nakup opreme, nakup drugih osnovnih sredstev, sredstva za novogradnje, rekonstrukcije in adaptacije, investicijsko vzdrževanje in obnove, za nakup zemljišč in naravnih bogastev ter za študije o izvedljivosti projektov, projektno dokumentacijo, nadzor in investicijski inženiring. Za nakup in gradnjo osnovnih sredstev so namenjena skupna sredstva v višini 1.133.585 EUR, kar predstavlja za tekočimi transferi drugo največjo skupino odhodkov proračuna. Sredstva, ki so namenjena za novogradnje, rekonstrukcije in adaptacije, so:

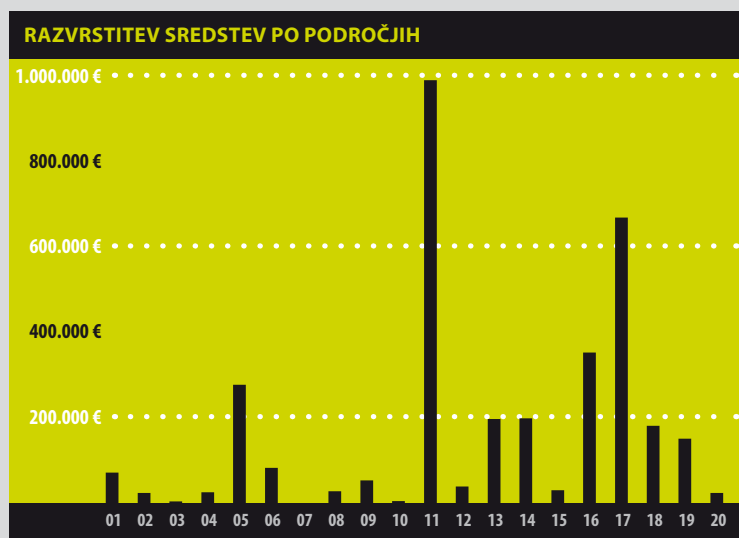
Obnova lokalne ceste Mežica – Štenge (Škudnik - Golob)	
01 13010	457.951 EUR
Preplastitev cest v Mežici	
02 13069	250.877 EUR
Dovozna cesta in cestni priključek na Poleni	
03 13081	10.000 EUR
Investicijsko vzdrževanje cest v Mežici	
04 13082	20.000 EUR

Izdelava in postavitve prometne signalizacije	
05 13029	25.000 EUR
Prenova javne razsvetljave	
06 13071	20.000 EUR
Regijsko sofinanciranje (KOCEROD)	
07 15004	1.200 EUR
Ureditev ekoloških otokov	
08 15035	10.000 EUR
Zapiranje odlagališča Lokovica	
09 15037	10.008 EUR
Fekalna kanalizacija-desnobrežni kolektor	
10 15033	70.298 EUR
Ureditev površine pri otroških igralih na Leški cesti (investicijska obveznost iz preteklih let)	
11 16043	10.500 EUR
Otroško igrišče OŠ in Vrtec Mežica	
12 18060	61.282 EUR
SKUPAJ	947.116 EUR

Razvrstitev porabe sredstev proračuna občine Mežica po področju proračunske porabe

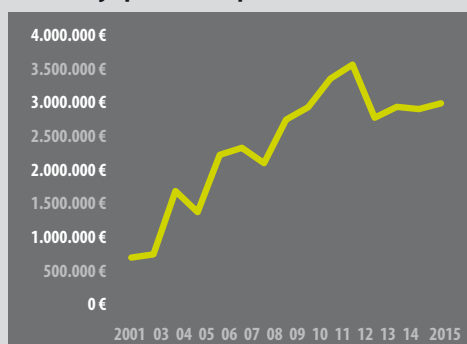
01 Politični sistem	73.326 EUR
02 Ekonomska in fiskalna administracija	25.290 EUR
03 Zunanja politika in mednarodna pomoč	5.244 EUR
04 Skupne administrativne službe in javne storitve	26.673 EUR
05 Lokalna samouprava	280.344 EUR
06 Obramba in ukrepi ob izrednih dogodkih	83.813 EUR
07 Notranje zadeve in varnost	1.100 EUR
08 Trg dela in delovni pogoji	28.747 EUR
09 Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo	54.150 EUR
10 Pridobivanje in distribucija energijskih surovin	5.800 EUR
11 Promet, prometna infrastruktura in komunikacije	999.551 EUR
12 Gospodarstvo	40.012 EUR
13 Varovanje okolja in naravne dediščine	199.706 EUR
14 Prostorsko planiranje stanovanjsko komunalna dejavnost	201.310 EUR
15 Zdravstveno varstvo	31.700 EUR
16 Kultura, šport in nevladne organizacije	355.834 EUR
17 Izobraževanje	675.542 EUR
18 Socialno varstvo	183.560 EUR
19 Servisiranje javnega dolga	153.242 EUR
20 Intervencijski programi in obveznosti	25.000 EUR

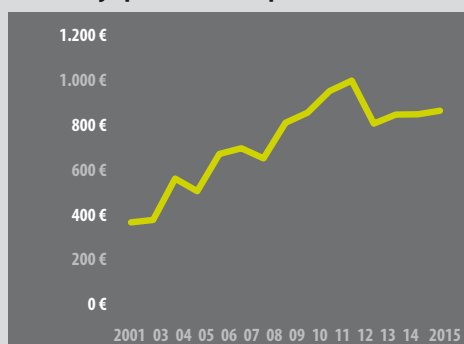
Pri planiranju odhodkov smo upoštevali nominalno vrednost potrebnih sredstev, da ne bi presegali zakonskih okvirov sprejetega proračuna. V letu 2015 bo Občina Mežica sklenila nove pogodbe o zadolžitvi za obnovo lokalne ceste Mežica – Štenge (Škudnik – Golob) v višini 142.695 EUR in za Otroško igrišče OŠ in Vrtec Mežica v višini 30.000 EUR. Skupna planirana višina za dolževanja je 172.695 EUR.

Za primerjavo vam podajamo nekaj preglednic, ki ponazarjajo gibanje proračuna ter občinskih financ po letih.

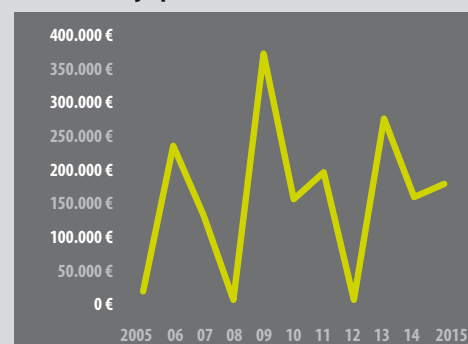
Realizacija proračuna po letih v EUR

Realizacija proračuna na prebivalca

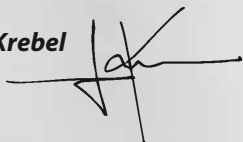

Zadolževanje po letih

V imenu občanov Mežice in v svojem imenu
ISKRENE ČESTITKE VSEM STAROSTNIKOM,
NOVOROJENCEM IN NJIHOVIM STARŠEM.

župan **Dušan Kребel**

Novorojenci

BOŠTJAN PUŠNIK
KAYLEEN KEBER
DEMIR KRKALIĆ
JAN PERŠAK
VID PUŠNIK
ČRT BELAJ
ZOJA PLAZNIK
TEODOR CVIJIĆ

85 let

MARIJA GOLOB
MARIJA MIKLAVŽINA
MARIJA SIMETINGER
RUDOLF TEVŽ

90 let in več

JOŽEFA GAŠPAR
JAKOB HERMONKO
MATILDA STROPNIK
MARIJA ŠELER
ANGELA VELUNŠEK

ANKETA

Da bi bil naš Šumc tak, kot si ga želite občani Mežice, tokratni številki prilagamo anketo, s katero boste lahko pomagali soustvarjati naše glasilo, in ga narediti zanimivega za čim širši krog bralcev.

✂

1. Ali naše glasilo preberete?

- ☐ da
☐ ne

zakaj

2. Kaj preberete?

- ☐ vse
☐ članke, ki me zanimajo

3. Katere članke preberete vedno?

4. Kaj ste prebrali v tokratnem Šumcu?

5. Kaj vam je bilo v tej številki še posebej všeč in kaj sploh ne?

☐

☐

6. Kaj pogrešate?

7. Napišite vaše predloge zanimivosti, predstavitev, ljudi, o katerih bi morali pisati.

8. Koga bi, po vašem mnenju, še morali predstaviti v rubriki »Znani Mežičarji«?

9. Morda poznate še koga – v deželi/državi, ki je v rubriki »Mežičarji po svetu« še nismo obiskali, pa bi nam bil pripravljen povedati kaj zanimivega?

kdo / kje / kontakt

Prosimo, da anketo izpolnite do konca meseca maja in jo vržete v nabiralnik, nastavljen v predverju Občine Mežica. Hvala za sodelovanje!

PRAVNI NASVET

odvetniške pisarne

Delovanje odvetnikov je ljudem po večini nepoznano, po drugi strani pa imajo ljudje veliko vprašanj in problemov, za katera ne vedo, na koga se obrniti. Ravno iz teh razlogov bo v vsaki izdaji Šumca s strani predstavljena problematika posameznega vsakodnevnega področja.

Tematika pa se bo prilagodila tudi vašim potrebam, v kolikor boste podali predloge, o čem bi bilo smiselno, da se ljudem poda več informacij.

Glede na to, da se velikokrat zgodi, da ljudje svojih pravic ne uveljavljajo, bodisi, ker jih ne poznajo, bodisi, ker ne vedo, kako jih uveljaviti, bomo v prvi temi govorili predvsem o tem, da je potrebno svoje pravice uveljavljati aktivno in pravočasno. Kar se tiče pravočasnosti, so zelo pomembni zastaralni roki, s potekom katerih določene pravice izgubimo.

Zastaralni roki so pomembni predvsem v upniško dolžniških razmerjih in tudi sicer.

Zastaralni rok je čas, v katerem mora upnik od dolžnika terjati plačilo dolga. Ko preteče ta čas, upnik ne more več izterjati plačila, če dolžnik uveljavlja zastaranje. Smisel uvedbe zastaralnih rokov je prav v tem, da dolžniku ni treba v nedogled hraniti dokazil in da upnik izterja svoje plačilo v določenem času. Pomembno pa je, da se vsak posameznik zaveda dejstva, da se sodišče ne sme ozirati na zastaranje, če se dolžnik nanj ne sklicuje kot tudi, da se pravila o zastaranju ne uporabljajo v primerih, ko je v zakonu določen rok, v katerem je treba vložiti tožbo ali opraviti določeno dejanje, ker bi bila sicer pravica izgubljena.

Pomembno je, da se ljudje zavedajo teh svojih pravic, ter da poznajo roke, v katerih morajo ukrepati. Splošni zastaralni rok, v katerem se morajo denarne terjatve uveljaviti, je 5 let, če ni z zakonom

določen za zastaranje drugi rok.

Svoje terjatve pa lahko uveljavljate v roku 10 let, v kolikor gre za terjatve na izstavitev listine za vpis v zemljiško knjigo, terjatve, ugotovljene pred sodiščem ali drugim pristojnim organom (npr. s pravnomočno sodno odločbo ali z odločbo drugega pristojnega organa ali s poravnavo pred sodiščem ali drugim pristojnim organom) in terjatve iz življenjskega zavarovanja.

Kot navedeno pa je potrebno biti pri uveljavljanju pravic aktiven, saj se velikokrat zgodi, da upnik računa na to, da mu bo obveznost poravnana saj je rok za izpolnitev neke obveznosti poznan tudi dolžniku, medtem ko dolžnik računa na to, da upnik na svojo terjatev pozabi. Posledica tega, ko se terjatev ne terja pravočasno, pa je lahko poleg izpolnitve obveznosti prepogosto ravno neizpolnitev obveznosti, ker dolžnik obveznosti ne more poravnati, ali ker terjatve iz različnih razlogov ni mogoče več izpolniti, bodisi, ker dolžnik ne obstaja več, ali pa je terjatev zastarana in je dolžnik zaradi poteka časa ne more uveljaviti.

V kolikor imate terjatve, ki vam še niso bile izpolnjene, torej ne čakajte, da se izpolnijo same od sebe, pač pa ukrepajte in poskrbite, da bodo izpolnjene. Ker pa je ravno čas letnih poročil in čas oddaje zaključnih bilanc pa naj bo še nekaj besed namenjenih podjetnikom. V podjetjih se vseskozi trudijo za boljše poslovanje, skozi celo leto samostojni podjetniki in tudi uveljavljena podjetja iščejo nove trge, razvijajo nove produkte, stremijo k zmanjšanju porabe

in povečanju dobička, pri vsem tem pa nemalokrat pozabijo na izterjavo neplačanih faktur, ki so jih izdali tekom leta, od katerih so morali plačati DDV, plačila po fakturi pa niso prejeli.

Velikokrat slišimo ob pogovorih z različnimi podjetji, da imajo delo, da je dela veliko, a kaj ko jim računov potem naročniki del ne poravnajo.

Prav neplačane fakture in številni dolžniki pa potem velikokrat pripeljejo podjetja do likvidnostnih težav in tudi do stečajev.

31.3.2015 je bil rok za oddajo letnih poročil za Gospodarske družbe, podružnice tujega podjetja, zadruga, podjetnike, društva in politične stranke. Vsi navedeni subjekti so tako naredili celovit pregled svojega poslovanja, hkrati pa imajo sedaj zbrane tudi vse podatke, koliko imajo odrtih terjatev do svojih dolžnikov.

Na mestu je tako opozorilo, da le pravočasno opominjanje dolžnikov in pravočasne izvršbe pripeljejo do poplačil terjatev, zapiranje dolgov in dobro popotnico za uspešno nadaljevanje poslovanja.

Predvsem pri samostojnih podjetnikih se rado pojavlja, da le-ti sodelujejo s poslovnimi partnerji, ki so njihovi družinski prijatelji in znanci od nekdaj, pa si potem prav zaradi teh privatnih relacij ne želijo sporov zaradi terjanja plačila, za katerega so delo korektno opravili. Pogosto naletimo na besede: »Njega pa že ne morem dati v izvršbo, sto let ga poznam.« Nato pa čez kakšno leto slišimo ob propadu podjetnika ali podjetja: »Nisem si mislil, da mi lahko to naredi.« Ampak takrat je prepozno ukrepati, saj je poglobljen pomen opominov in izvršbe ravno v tem, da je potrebno ukrepati v času, ko so podjetja živa, ko imajo kapital in ko so predvsem zmožna poplačila terjatve.

Pri podjetjih, ki so vpeljala redno opominjanje in izvršbo v svoj vsakdan, prihaja do hitrih in učinkovitih izterjav, posledično pa imajo zelo majhne zneske odprtih terjatev. V takšnih podjetjih pa prihajajo tudi do zaključkov, da jih poslovni partnerji jemljejo resneje ravno zaradi tega, ker so poznani kot dobri izvajalci in tudi kot resni partnerji, kar se tiče plačil. Izvršba lahko v tem primeru zelo pozitivno pripomore k videzu podjetja.

Pomembno pa je dodati še opozorilo, da v primeru množičnih stečajev podjetij prihaja do velikih težav predvsem zaradi nepoznavanja stečajnih postopkov. V tem primeru imamo v mislih predvsem, da se veliko podjetij poslužuje kompenzacij, cesij in asignacij in na tak način pokrivajo odprte terjatve pri tem pa mnogokrat pozabijo, da so pravni posli v zadnjem letu pred stečajem podjetja izpodbojni. Zaradi te situacije morajo nato podjetja,

ki so s težavo dosegla plačilo svoje terjatve, zaradi stečaja vrniti vse, kar je bilo pridobljeno z izpodbojnim pravnim poslom.

Kot glavni nasvet za vse poslovne subjekte tako velja, da tako kot vestno skrbijo za opravljanje svojih del, morajo vestno skrbeti tudi, da bodo prejeli plačilo za svoje delo.

Janja Podričnik

CENTER ZA SOCIALNO DELO RAVNE NA KOROŠKEM, Izvajalec socialne oskrbe na domu v Mežiški dolini od leta 1991 do leta 2014

Pomoč družini na domu, katere osnovno vodilo je zagotavljanje oskrbe po meri človeka, se je dokazala kot pomembna, uspešna oblika pomoči v bivalnem okolju, saj zlasti starejšim in invalidnim osebam omogoča, da jesen življenja kakovostno preživijo v svojem domačem okolju, kjer so bivali in delali skozi življenje.

Zakonodajalec je predvidel dve obliki izvajanja: pomoč na domu kot socialno oskrbo na domu in kot mobilno pomoč za osebe z motnjo v duševnem razvoju. V Mežiški dolini se je kot potrebna oblika pomoči uveljavila socialna oskrba na domu.

CSD Ravne je bil med prvimi izvajalci v Sloveniji, ki je v dogovoru z občinami Ravne na Koroškem, Prevalje, Mežica in Črna na Koroškem, že v letu 1991 pričel razvijati in izvajati storitve pomoči na domu,

V začetnem obdobju izvajanja storitve je bil na ravni države Slovenije oblikovan standard in normativ storitve v letu

1995, z Uredbo o oprostitev pri plačilih socialno varstvenih storitev in Pravilnikom o metodologiji za oblikovanje cen storitev v letu 2002 pa nato tudi enotno urejen izračun cene storitve.

Storitev je bila za uporabnike vedno plačljiva, zaradi narave zaposlitve izvajalcev pa je bila cena storitve v prvih letih izvajanja zelo nizka in smo jo do leta 2002 mesečno izvajali kar pri 100 uporabnikih iz Mežiške doline.

Prve izvajalke pomoči na domu v letu 1991, so bile aktivne iskalke zaposlitve,

ki so želele pomagati starim in invalidnim ljudem in jih je CSD Ravne vključil v javno delo preko Zavoda RS za zaposlovanje. Šest let je program v CSD Ravne potekal izključno preko različnih oblik vključevanja iskalcev zaposlitve v programe aktivne politike zaposlovanja in šele v letu 1997 je CSD Ravne za izvajanje pomoči na domu s petimi delavkami sklenil delovno razmerje za določen čas. Dve delavki sta zaposleni še danes, tri delavke pa so v času zaposlitve v programu izpolnile tudi pogoje za starostno upokojitve. Z namenom zagotavljanja strokovnosti pomoči je Socialna zbornica Slovenije v letu 2000 oblikovala program preverjanja znanj za poklic socialne oskrbovalke, ki so ga med prvimi v Sloveniji naše delavke uspešno opravile in s tem potrdile, da so usposobljene za delo z uporabniki.

Danes zakonodaja določa, da je **socialna oskrba na domu namenjena upravičencem, ki imajo zagotovljene bivalne in druge pogoje za življenje v svojem bivalnem okolju, zaradi starosti, invalidnosti ali kronične bolezni pa se ne morejo oskrbovati in negovati sami, njihovi svojci pa take oskrbe in nege ne zmorejo ali zanju nimajo možnosti.** Gre za različne oblike organizirane praktične pomoči in opravil, s katerimi se upravičenec vsaj za določen čas nadomesti potrebo po institucionalnem varstvu v zavodu, v drugi družini ali v drugi organizirani obliki.

Storitev se prilagodi potrebam posameznega upravičenca in lahko obsega:

- pomoč pri temeljnih dnevnih opravilih,
- gospodinjsko pomoč,
- pomoč pri ohranjanju socialnih stikov.

V CSD Ravne v mesecu decembru 2014 storitev po domovih uporabnikov opravlja 7 socialnih oskrbovalcev, ena delavka kot koordinatorka programa in ena javna delavka za pomoč ranljivim skupinam. Socialno oskrbo na domu mesečno izvajamo pri 42 uporabnikih v vseh krajih Mežiške doline.

Organizacija pomoči na domu spada v pristojnost občin, ki z višino subvencije tudi uravnavajo ceno storitve. Subvencije vseh štirih občin nad določeno zakonsko mejo potrjujejo, **da imajo mežiške občine izjemen posluš za pomoči potrebne, saj je cena ure pomoči za uporabnika, ki znaša 3,53 evri, med najcenejšimi v državi.**

Socialni oskrbovalci so v okolju prepoznavni kot zagnani in vestni delavci z izrazitim občutkom za delo s starejšimi, bolnimi in invalidnimi ljudmi. Pri svojem delu se tudi sami bogatijo, saj jim uporabniki v zameno za nudeno pomoč dajejo svoje bogate življenjske izkušnje, znanja in modrosti:

»Služba socialnega oskrbovalca na domu je nekaj posebnega. Včasih gre vse po načrtih, drugič se kaj zalomi.

Vsak dan je nov kos sestavljanke, ki jo z leti sestavljamo v celoto. V vsaki hiši se moramo prilagoditi navadam ljudi. Oni sprejmejo nas, mi sprejmemo njih in jim pomagamo po naših najboljših močeh. Od njih se lahko marsičesa naučimo, če jih le poslušamo in slišimo. Največje zadovoljstvo pa je, ko se konec dneva zavemo, kolikim ljudem smo pomagali in so zaradi tega srečni ter komaj čakajo, da znova pozvonimo na njihova vrata in prinesemo toplino v njihova srca. Ta služba zahteva veliko truda,

iznajdljivosti ter fizične in psihične pomoči.«
(Renata Marošek, socialna oskrbovalka)

»Pomoč na domu že nekaj časa opravljam preko Centra za socialno delo Ravne na Koroškem. Izvajanje pomoči na domu je zahtevno a hkrati prijetno delo, saj uporabnika sprejmeš kot svojega družinskega člana in z njim deliš tako lepe in vesele kot slabe, razburljive in žalostne trenutke. Delo poteka na terenu in ker so nekateri uporabniki precej oddaljeni, nam včasih vremenske razmere ponagajajo in otežijo prihod do njih. Vendar, ko prispeš do njih in vidiš njihov nasmeh, orošene oči in besedo »a da ste lahko prišli« so v trenutku pozabljene vse ovire na poti. Zasluge za uspešno delovanje naše službe gredu tudi naši koordinatorki Veroniki, ki nas vodi, usmerja in brez nje delo ne bi potekalo tako nemoteno in kvalitetno.

S 1.1.2015 bomo začeli socialno oskrbo opravljati pri drugem delodajalcu, v Domu starostnikov na Fari na Prevaljah. Ker sta stroka in delo v domu starostnikov nam še bližja in v upanju, da bo delo pomoči potekalo tako dobro ali še boljše, se podajamo novim veselim in manj veselim dogodivščinam naproti.«
(Sonja Pečovnik, socialna oskrbovalka)

V skladu z usmeritvami države, da se izvajanje storitve prenese na domove starostnikov, **smo se v tem letu z ob-**

činami dogovorili, da bo s 1.1.2015 izvajanje storitve pomoči na domu za občane Raven na Koroškem prevzel Koroški dom starostnikov Črneče, izvajanje storitve za občine Prevalje, Mežica in Črna na Koroškem pa Dom starejših na Fari na Prevaljah.

S prenosom izvajalca se storitve ne spreminjajo, k novemu delodajalcu pa prehajajo tudi naši zaposleni socialni oskrbovalci.

Za CSD Ravne na Koroškem se tako dolgoletno obdobje vodenja in neposrednega izvajanja programa pomoči na domu zaključuje, ne pa tudi naše sodelovanje z uporabniki, ki bodo pomoč potrebovali in iskali in jih bo naša služba še naprej usmerjala in motivirala za sprejemanje in vključevanje v storitve.

Veronika NOVINŠEK,
koordinatorka pomoči na domu

Prispevek uporabnice:

SOCIALNA OSKRBA NA DOMU OSMIŠLJENOST ŽIVLJENJA

Živim.
Živim življenje.
Živim drugačno življenje.
Vsak dan znova to moje,
zame drugačno življenje
osmišljam.

Živeti ne pomeni preživeti. Pomeni, da deluješ v polnosti s sposobnostmi, ki jih v tebi čuvajo duše, um in telo. Z boleznijo so se mi zaprla skoraj vsa vrata za dejavnosti in sanje ob začetku upokojitve. Bolezen mi je postavila nevidni zid.

Takrat začneš vrtati po sebi in iz kotičkov svetov potegneš sposobnosti, ki v tebi spiyo. In začneš živeti po novih merilih, z novimi dejavnostmi.

Za OSMIŠLJANJE pa potrebujemo pomoč: družine, zdravstva, sosedov, znancev, ljudi, ustanov, države, društev ...

Moji domači so mi pred dvema letoma ponudili pomoč CSD Ravne na Koroškem. Že prej sem se naučila organizirati si in zaprositi za pomoč. To ni najbolj lahka šola. Po začetnih pogovorih sem se z dejavnostjo dobro seznanila. Proučila sem katalog storitve pomoč na domu, dodala svoje predloge in sklenila dogovor.

Ker prihaja nov letni krog, še tole:

ZA VSE IN VSEM,

ki prihajate v naše domove,
ki prinašate mir in nasmeh,
ki urejate domovanje,
gojite samozavest z našim videzom
in skrbite za realne človeške odnose.

Ne vaši avtomobili in bleščeče nalepke.

Vaše obleke povedo,
da ste samo ljudje.
LJUDJE zapisani z veliko.
Ostanite še dolgo z nami.
Čuvajte sebe in svoje najdražje.

Četa ljudi,
ki ne zmoremo vsega sami,
pogosto razmišljamo o vas.

Želimo vam prijazen svet,
dobrosrčne varovance,
ki bodo slišali in začutili
vse dobro,
kar prinašate v naše domove.

oskrbovanka Marija

ZA

Pričenjamo s serijo prispevkov, ki bodo na poenostavljen, strokovno pa še vedno ustrezen način poskušali približati določene zdravstvene pojme čim širšemu laičnemu krogu ljudi. Predstavljene bodo tudi novosti in programi, ki potekajo na Zdravstveni postaji Mežica in v Zdravstvenem domu Ravne na Koroškem.

NEKAJ O MENI

Rojena sem v Ljubljani, kjer sem zaključila osnovno šolo in se vpisala na Bežigradska gimnazijo, ki sem jo zaključila 1994. Sledil je vpis na Ljubljansko Medicinsko fakulteto. Po diplomi sem nadaljevala z opravljanjem obveznega pripravništva in sekundariata v Ljubljanskem Kliničnem centru. Po opravljenem licenčnem izpitu sem 1. februarja 2006 pričela z delom v ambulantni splošne medicine v Zdravstvenem domu Tržič, kjer sem ostala do 1. septembra 2014, ko sem pričela z delom na Zdravstveni postaji Mežica. V času dela na Gorenjskem sem opravila tudi specializacijo iz družinske medicine, ki sem jo z uspešno opravljenim izpitom zaključila poleti 2011.

PRIHOD NA KOROŠKO

Jeseni sem pričela z delom v tukajšnji ambulantni in priznati moram, da je bil šok kar precejšnji. Prve dni sem se privajala na sam sistem dela in delovanje zdravstvene mreže, počasi pa so se začeli kazati že obrisi problemov, ki bodo tudi v prihodnje predstavljali temelj mojega ukrepanja in načrtovanja strategije zdravstvene oskrbe. Število oseb s povišanim krvnim tlakom in enim od zapletov srčnožilne bolezni (to je srčnim infarktom ali možgansko kapjo) je bilo močno nad pričakovanjem in poznavanjem iz mojega prejšnjega delovnega okolja. Drugi problem pa je številnost psihičnih težav, ki se navezujejo na celo vrsto motenj in v končni fazi tudi telesnih bolezni (kronična izgorelost, kronični bolečinski sindromi).

ZDRAVJE

KAKO NAPREJ

Pri delu me je vsakodnevno bremenil časovni okvir, ki je namenjen svetovanju in pregledu posamezne osebe, saj v odmerjenih sedmih minutah in pol nisem uspela pojasniti vsega, kar bi bilo potrebno za uspešno sodelovanje pri zdravljenju. Temelj sodobnega pristopa je namreč **opolnomočenje** bolnika, ki mora poznati vsaj osnove svoje bolezni in osnovne mehanizme zdravljenja in delovanja zdravil. Tako znanje omogoča lažji pogovor o težavah in lažje iskanje smiselnih in učinkovitih načinov zdravljenja, ki so sprejemljivi tako za bolnika kot za zdravnika.

Priložnost se mi je ponudila ob sprejemu pri našem županu g. Kreblu, kjer sem mu, kot je sam v šali komentiral, kar »na prvo žogo« začela razlagati o splošnem zdravstvenem stanju naših občanov in potrebah. Mogoče malce vsiljivo, vsekakor pa sva ob srečanju na njegov predlog na občini prišla do zelo uglašanih zaključkov, kako naprej. Nova rubrika v glasilu je plod tega pogovora, ki ji bodo sledili še prispevki na kabelski televiziji in na občinski internetni strani.

Temelj dela bo v prihodnje okrepitev udeležbe preventivnih pregledov in pa dosledno vodenje oseb s kroničnimi obolenji in s tem zmanjšanje pojavljanja zapletov le-teh (v mislih imam predvsem srčni infarkt in pa možgansko kap).

ZAČETEK

Z mojim prihodom je pričela delovati tudi REFERENČNA AMBULANTA, ki je med občani še relativno nepoznana. Ker združuje tako preventivo kot vodenje kroničnih bolnikov, jo natančneje predstavimo.

Projekt referenčnih ambulant se je začel kot odgovor na vedno nove in višje standarde dela v ambulanti družinske medicine. Vedno večje število kroničnih nenalezljivih bolezni (kot npr. povišan krvni tlak, sladkorna bolezen, rakava obolenja, debelost, kronične bolezni dihal ...) v skopo odmerjenih minutah posveta z izbranim osebnim zdravnikom je vodilo v dopolnitev tima ambulate družinskega zdravnika. Tako se zdravniku in medicinski sestri pridruži še diplomirana medicinska sestra, ki prevzame skrb za vodenje oseb s kroničnimi boleznimi in

pa opravljanje preventivnih pregledov pri zdravih osebah. V referenčni ambulanti se po naprej določenih protokolih (navodilih) opravi pogovor (ki zajema tudi izpolnjevanje določenih vprašalnikov v zvezi z obolenji; presejalni vprašalniki za ostala obolenja glede na starost in spol osebe; ugotavljanje udeleževanja preventivnih programov, npr. SVIT) in pa telesni pregled (zajema snemanje EKG, teže, višine, opravi se meritev krvnega tlaka, po potrebi spirometrijo – to je pregled s pihanjem v napravo za oceno delovanja pljuč ...). Na podlagi pogovora in pregleda sestra poda oceno urejenosti določene kronične bolezni in v skladu s pooblastili lahko osebo naroči na ponovni pregled v referenčno ambulanto ali pa jo zaradi velike ogroženosti, neurejenosti ali novoodkrite bolezni napoti k zdravniku, ki se odloči za morebitne dodatne preiskave, začetek zdravljenja ali pa napotitev k specialistu. V referenčni ambulanti sestra ne uvaža ali spreminja terapije.

Kako na pregled v referenčno ambulanto?

Na ta pregled vas napoti vaš izbrani zdravnik, ko je vaša kronična bolezen stabilna. Pred pregledom vas po potrebi napoti še v laboratorij. Po opravljenem pregledu se ponovno oglasite k zdravniku, ki pregleda zapisnik v referenčni ambulanti, in se pogovorite o morebitnih odstopanjih in potrebnih ukrepih.

Referenčna ambulanta torej ni nova ambulanta, samo del že obstoječe. V tej ambulanti se ne zdravi v običajnem pomenu, ampak se osebo z boleznijo vodi in usmerja (v okviru pooblastil). Zdravljenje ostaja domena zdravnika.

V naslednji številki sledi prispevek o **PREVENTIVI**.

Špela Resnik,
dr.med., spec. druž. med.

Prispevek je osebno mnenje avtorice in ni uradno stališče Zdravstvenega doma Ravne na Koroškem.

VROČA ZGODBA

PO-SRCU-ŠE-VEDNO-MEŽIČARJA

ROKA IGLARJA

Rok že nekaj časa ne živi več v Mežici, se pa s Primorske domov, kakopak, vedno z veseljem vrača. Včasih je bil znan kot dober odbojkar OK Mežica, danes pa piše eno najbolj žgočih zgodb v Sloveniji. In če boste želeli nekaj zelo pekočega v deželi slovenski, se obrnite nanj. Rok Iglar alias Gorki chili.

Kaj je Gorki chili?

Gorki chili je v osnovi blagovna znamka, v kateri se skriva pekoča zgodba. Vročina oziroma toplina – »gorkota« - se skriva že v samem imenu, črkovna igra pa razkrije tudi mene in mojega prijatelja ter poslovnega partnerja v tej zgodbi Igor Tavčarja.

Kako si prišel na tako pekočo idejo?

Predvsem zaradi dokaj klavrne ponudbe pekočih proizvodov na trgu. V gostilnah si lahko dobil samo vsem dobro znan Tabasco in nobene alternative. Niti v trgovinah ni bilo in še vedno ni mogoče kupiti raznovrstnih proizvodov ali polproizvodov iz čilija. No, tako je iz negodovanja nad ponudbo kaj hitro nastala ideja, da to vrzel zapolnimo sami.

Prebrala sem, da si iz ljubiteljskega gojitelja par sadik pekočih paprik prerasel v pravega čili vrtnarja z mednarodno udeležbo semen na vrtu. Od kod semena, kako vzgajaš sadike?

Res je. Začetki vzgoje segajo v leto 2008, ko sem dobil prvih pet sadik in jih tudi uspešno vzgojil na balkonu, leto kasneje je v vrtu pristalo 10 sadik, tretje sem jih imel že več kot 20 ... Od tu naprej sem z navdušenjem nad »čili vrtnarstvom« - nalezl še prijatelja Igorja in hitro je nastala zgodba.

Kot si omenila, imamo zelo mednarodno udeležbo čilijev na našem vrtu. Lahko bi rekli, da imamo olimpijske igre čilijev, saj so zastopani skoraj vsi kontinenti. Prva semena smo naročili iz Anglije in jih uspešno klili in vzgojili. Sedaj z izolacijo posameznih vrst čilijev pridobivamo lastna semena, ki jih namenimo za nadaljnjo vzgojo in tudi prodajo. Trenutno vzgajamo preko 50 vrst čilija.

Vzgoja sadik se začne kmalu po novem letu, ko začnemo kliti semena. Po uspešnem klitju krepimo sadike pod umetno lučko v našem »laboratoriju« in ko naredijo vsaj štiri nadstropja listov jih presadimo in jih začnemo navajati na pravo sonce, zrak, svetlobo ... Ob pravi otoplitvi tal jih nekje konec maja presadimo v rastlinjake.

Katere najmočnejše čilije vzgajaš in kaj pomeni vročina pri čilijih oz. kako se meri pekočnost?

Vzgajamo raznovrstne čilije, ki zrastejo v res neverjetno zanimive pekoče paprike, tako po okusu kot videzu. Pri nas se najdejo recimo sorte kot so Monkey face ali Penis pepper, katerih že samo ime nakazuje privlačen videz končnih plodov. Med drugimi pa seveda vzgajamo tako trenutnega svetovnega prvaka Carolina reaper, kot nekatere bivše Guinnessove rekorde v pekočnosti, kot so Naga morich, Bhut jolokia, Moruga, Trinidad scorpion ...

Pekoč občutek povzroča alkaloid kapsaicin. Za začetnika pekoče znanosti velja Wilbur Scoville, ki je feferone redčil z vodo tako dolgo, da ni več občutil pekočega okusa. Tako je določil osnovno enoto za merjenje jakosti, ki jo je poimenoval po sebi »scoville«, se pravi v slovenskem zapisu skovil, in se tako postavil ob bok zvenečim imenom, kot sta fizikalni enoti amper in tesla. Kot zanimivost in za lažje razumevanje: pri navadnem feferonu pekočega okusa več ne boste občutili, če ga boste 100-krat razredčili z vodo, zato njegova jakost znaša 100 skovilov. Nasprotno pa čilijev sorte Habanero vaše okušalne brbončice ne bodo zaznale šele po 500.000 razredčitvah (skovilih). Trenutni svetovni prvak Carolina reaper lahko ob idealnih pogojih doseže do 1.800.000 skovilov.

Težko si je predstavljati te skovile.

No, ravno zaradi tega smo poenostavili in naredili lestvico od 1 do 10, ki je vsem lažje predstavljiva. Da bodo bralci lažje razumeli: znana omaka Tabasco bi bila na naši lestvici označena s stopnjo 3.

Bi lahko jaz ali kdo drug vzgojil čili na Koroškem?

Zakaj pa ne? Potrebna je volja in malo znanja. Seveda je na Koroškem klima manj primerna kot na Primorskem. Čili ljubi vročino in končno pekočnost mu

da prava vročina nad 30 stopinjami. O vzgoji čilija se danes že veliko najde na spletu. Določene vrste čilija zelo lepo uspevajo v loncih in lahko postanejo pravi okras balkona ali dnevne sobe. Čili je trajnica in s pravilnim negovanjem, obrezovanjem, ga lahko v okrasnih loncih gojimo kar nekaj let zapored. Predlagam, da bralci, ki še nimajo izkušenj s čiliji, poskusijo z manj zahtevnimi klasičnimi sortami, ki imajo visoko kaljivost, pridelek in so zelo lep okras posameznega vrta, stanovanja ali hiše. Še lažje pa je seveda, če kupite že kar okrepljene sadike, ki jih lahko že takoj sadite v zemljo na prosto. Za dodatne nasvete in kakšno vprašanje pa sem tudi na voljo.

Podatke najdete v spletni trgovini Gorkichili.si.

Gorki chili je znan po čili omakah. Koliko različnih omak, od kje receptura?

Trenutno je na voljo 10 različnih omak, ki se razlikujejo v okusih in v jakostih od stopnje 3 do najmočnejše, ki ima stopnjo 10. Receptura vedno najprej nastane v glavi in potem jo prenesem v lonec. Seveda je pa tu veliko tehtanja pokušanja, dodajanja, odvzemanja ... V osnovi sem hotel narediti omake, ki bi imele vsaka svojo zgodbo in da se najde za vsakogar kakšen okus. Večkrat se pošalim in rečem, da sem naredil omake

za staro in mlado. Tu se najdejo okusi po tartufih, dimljen okus, okus z grenivko, volčjim jabolkom, čokolado ... V vsaki omaki je preko 60 odstotkov čilija in vse so brez glutena, aditivov, konzervansov in drugih umetnih dodatkov. Bomo pa vsako leto razveseljevali in razvajali naše zveste odjemalce z novimi okusi.

Čilije predelaš tudi v druge izdelke. Katere?

V naši ponudbi se najdejo tudi drugi izdelki, recimo pekoče olje in pekoče marmelade. Trenutno je v nastajanju nov izdelek, ki bo zlasti razveselil sladokusce, ampak naj ostane skrivnost do izdaje.

S čim lahko nekoga, ki ni ljubitelj pekočega, prepričaš, da poskusi nekaj zelo, zelo vročega? Oziroma bom drugače vprašala: kaj je dobrega v čiliju, poleg tega, da peče?

Pekoče paprike v sebi nosijo številne dobre lastnosti. Med drugim spodbujajo delovanje želodčne sluznice, ki začne izločati večje količine želodčnega soka in tako ščiti želodec. Poveča se tudi prekravljenost prebavnega trakta, kar v veliki meri pospeši prebavljanje. Nekateri zdravniki zato tudi menijo, da je možno z rednim uživanjem feferonov pozdraviti čire na želodcu ali dvanajsterniku in celo hemoroide. Pomaga pri glavobolih, prehladih in varuje tudi pred aterosklerozo ter srčno in možgansko kapjo.

Oboževalci trdimo, da jedi s čilijem povzročajo "lebdeče" občutke, kar je posledica izločanja endorfina - hormona sreče, ki nam dvigne počutje in razpoloženje.

Zmerno količino čilija in njegovih produktov priporočam vsem, saj je zelo koristen za telo in dobro počutje.

Poleg gorkih omak kuhaš tudi marsikaj drugega, menda zelo dobro. Lahko pričakujemo kuharsko knjigo izpod tvojega peresa? Ali morda kuharski tečaj pekoče začinjenih koroško-primorskih jedi?

Z dobrimi recepti rad razvijam svoje bližnje in ostale ... Ja, me včasih kar prese-
neti, ko me pokličejo tudi neznanci, da
jim pripravim kakšen kuharski podvig za
določeno število ljudi. Če je zelo dobro,
ne vem, vsekakor pa mi ni težko pripra-
vljati hrano nekaj ur, kljub temu, da jo
potem pojejo v nekaj minutah, ha,ha.
Glede kuharske knjige ... hm, mogoče
pa res kdaj. Trenutno tu pa tam kakšen
recept, ki je seveda začinjen s čilijem,

napišem in objavim tudi na naši spletni
strani. Zanimiva je pa tudi ta tvoja ideja
o kuharskem tečaju pekoče začinjenih
koroško-primorskih jedi. Ja, zakaj pa ne,
nekoč ...

**Si že oplemenitil kako primorsko jed
s koroškim naglasom, je torej nastala
kombinacija jedi iz obeh regij?**

Vsako jed, ki jo naredim, jo naredim

malo po svoje oziroma ji dodam nekaj
svojega. Na Primorskem je logično velik
pridih mediteranske kuhinje z obilno
uporabo oljčnega olja. Počasi, počasi jih
navajam na nudelne, razne župe, vsem
pa je zelo všeč kuhana govedina s koro-
škim kruhovim hrenom, težko pa sprej-
mejo skuto s čebulo in bučnim oljem,
ha, ha. Seveda pa hote in nehoti mešam
sestavine, ki so značilne za koroško po-
dročje s primorskimi.

**Kako Gorki chili gleda v prihodnost?
Načrti, želje, sanje ...**

V prihodnosti se želimo razširiti preko
mej in se pojaviti na svetovnem zemlje-
vidu pridelovalcev čilija in produktov
iz njega. Cilj je, da postanemo največji
pridelovalci čilija v Evropi, ha ha. Krat-
koročna želja je, da odpremo prvi čili-
-shop, kjer se bo lahko dobilo vse, kar se
tiče čilijev (od semen do pripomočkov
za gojenje in raznoraznih končnih pro-
duktov). Poskušali bomo čim bolj slediti
svojim sanjam in upam, da nam preveč
ne pobegnejo.

Kdaj te je odneslo iz Mežice in kam?

Iz Mežice me je odneslo pred 12 leti, ko
sem odšel živeti na Primorsko, kjer sem
si našel službo in ustvaril družinico. Živi-
mo v Kopru, kjer službujem in v prostem
času se posvečam svoji 7-letni hčerki in
3 mesece staremu sinčku. Ostane bore
malo časa, ki pa ga s pridom izkoriščam
v zgodbi Gorki chili in tu pa tam mi celo
ostane kakšna urica za rekreacijo. Seve-
da pa vedno vsi komaj čakamo tiste vi-
kende, ko načrtujemo prihod v Mežico,
kjer se sprostimo, poklepeta, nasme-
jimo z bližnjimi. Bi rekel, da Mežica je pa
le Mežica in ne boste verjeli, da je žena,
ki je Primorka, nehoti osvojila koroški
naglas in ustvarila novo narečje - pri-
morsko koroščino, ha,ha.

**Naj čiliji rastejo, omake pečejo in naj
bodo mežiški vikendi pogosti, da se bo
koroški naglas čim bolj spojil tudi s
primorščino podmladka.**

Jerneja Vertačnik

Ustvarimo naravno okolje

Vsak ljubitelj rastlin in pridelovalec si želi pridelati domačo zdravo hrano na svojem vrtu in vzgajati rastline v domačem okolju brez uporabe agrokemikalij. Trend in naša naloga je prav gotovo razstrupljanje okolja, v katerem živimo, in ustvarjanje naravnega okolja. Pesticidi – ubijalci življenja, ki vplivajo na večino negativnih sprememb na ljudeh in okolju, so večinoma neopravičena izbira. Zato vsi skupaj poskrbimo za zdrav pridelek brez uporabe agrokemikalij, zdravo notranje bivalno okolje in izkoristimo naravne in inovativne metode za uspeh pri oskrbi rastlin.

Rastline v vrtu, sadovnjaku, koritih in lončkih potrebujejo za svojo rast in razvoj kakovostno zemljo, hranila in sredstva za krepitev in odpornost pred boleznimi in škodljivci. Vse to lahko dobijo v obliki umetnih gnojil in agrokemikalij, ki pa po večini škodujejo rodovitnosti zemlje, koristnim mikroorganizmom v tleh, vnašajo v rastline nevarne snovi in rušijo naravno ravnovesje. Rastline zrastejo na hitro, kot da bi jedli v restavracijah s hitro prehrano, in pridelek je prazen in prepojen s kemičnimi snovmi. Na srečo je ozaveščenost ljubiteljev rastlin po svetu vse večja in na razpolago imamo kakovostne in veliko boljše naravne, organske in trajnostne rešitve za vzgojo rastlin brez agrokemikalij in umetnih gnojil.

Organsko naravno trajnostno vrtnarjenje temelji na uporabi hranil v naravni organski obliki, kakovostnih zemelj brez šote in krepitvi rastlin, ki deluje ciljno na določeno vrsto ali skupino rastlin. Takšen sistem lekarne in organskega izbora za rastline je celosten in deluje na naraven in varen način.

Organsko naravno trajnostno vrtnarjenje

Takšen način vrtnarjenja je okolju prijazen in ljudem neškodljiv način urejanja vrtov in pridobivanja zdravega domačega pridelka brez upo-

pristop k vrtnarjenju upošteva čudovito in neizmerno zapletenost živega sveta, v katerem živimo in v katerem so vsi živi organizmi medsebojno povezani. Naravno organsko trajnostno vrtnarjenje se vključuje v občutljivo naravno okolje in deluje skladno z naravo.

zadržuje vodo in hranila, njena ključna sestavina pa so kokosova vlakna. Organsko zemljo dobimo kar skupaj s sadilno vrečo in gnojilom za bujno začetno rast ali pa za organsko zemljo za vrtove, kjer organske bloke lahko enostavno tudi razpostavite po vrtu pred dežjem, ki jih bo omočil in nastala bo kakovostna organska zemlja. 1 blok zadošča za začetno izboljšanje zemlje za 5-10 m². Organsko zemljo lahko tudi dodajate ob sajenju k sadikam ali ob setvi za prekrivanje vrhnje plasti zemljišča, saj zelo dobro zadržuje vlago.

Zasaditve z organsko zemljo v sadilnih vrečah. Primerne za skoraj vse rastline. Uporabljajte organsko in pridelajte zdravo.

rabe agrokemikalij. Metode in izdelki, ki jih uporabljamo so naravni in primerni za vsakogar. Z njimi je mogoče ustvariti naraven organski vrt na kakršnem koli zemljišču, v koritih, lončkih, tako v mestih središčih kot na idiličnem podeželju. Naravni organski

Ko se narava spomladi prebujata najprej poskrbimo za pripravo zemljišč – v vrtovih, kot tudi pripravimo zemljo v lončkih in koritih, ki bo primerna za sadike in tudi sejančke. V ta namen se priporoča uporaba organske zemlje, ki bistveno bolje

Bistvena prednost je, da ne nosite težke običajne zemlje domov, ampak si jo sami pripravite. Pri zemljah večji del predstavlja voda, ki pa ni vedno čista in neoporečna, zato je ključno, da veste, kaj ste dodali, če želite organsko vrtnarjenje.

Za pripravo zemljišča v vrtu je pomembno, da izbiramo organske zemlje, ki ne vsebujejo umetnih – mineralnih gnojil, temveč ob pripravi sami dodajamo organska naravna gnojila.

Naslednji zelo pomemben korak pa je temeljno gnojenje. Uporabljamo izključno organska gnojila – da ustvarimo domači organski vrt. Ključne sestavina, ki jo uporabljamo, je kakovostna organska masa – najbolj poznan je

Najbolj poznan vir za povečanje organske mase v zemlji je prav gotovo hlevski gnoj, katerega pa po večini ni za dobiti dovolj zrelega in brez primesi semen pleveli. Njegovo delovanje povečujemo z naravni humifikatorji kot je leonardit, ki je zelo bogata in najčistejša naravna sestavina huminskih snovi, nastala v tleh v procesu humifikacije – tvorbe humusa. Leonardit daje številne prednosti in učinke pred vsemi drugimi naravnimi stimulatorji, kot

V vsakem organskem vrtu, seveda, ne sme manjkati tudi kompost, ki lahko, če je kakovostno pripravljen, nadomesti uporabo hlevskega gnoja. Kompostu je potrebno med pripravo dodajati organska gnojila, ki vsebujejo veliko koristnih mikroorganizmov, leonardita ali mikorize. Mikoriza je naravni proces simbiotskega sožitja med rastlino in glivo. Mikoriza in rastline ustvarijo povezanost, ki pripelje do bistveno hitrejše rasti korenin, lažje prenašanje suše, boljšo dostopnost hranil v zemlji, odpornost rastlin na zunanje strese in še marsikaj.

Organska hranila in krepitev rastlin

V rastni dobi rastline tudi potrebujejo dodatna hranila, zato jih organsko dognujemo. Splošna dognovanje lahko opravljamo s tekočimi organskimi gnojili ali hitro topnimi organskimi gnojili v obliki mikro granul. S takšnim načinom prehrane rastlin si lahko pridelamo domače organske jagode, paradižnik, plodovke, borovnice ali mediteranske rastline. V času pomanjkanja vode – suše, pa lahko dodajmo gnojila skozi list – organsko listno dognovanje. Takšna gnojila imajo hranila v oblikah, ki lahko vstopijo v liste in rastlina dobi potrebno količino hrane takoj. Ker so vremenske razmere vedno bolj spremenljive, vplivi okolja

pa vedno večji, je potrebno rastline, poleg tega, da jim pripravimo dobro zemljišče z organskimi zemljami in hrano z organskimi gnojili, tudi krepiti. Idealna rešitev brez vnosa agrokemikalij je uporaba t.i. lekarne za rastline, kjer uporabljamo naravne učinkovine. Prva skupina lekarne za rastline temelji na homeopatskih pripravkih na potenciranih izvlečkih iz rastlin in naravnih mineralov, ki v pravilnem dodajanju rastlinam vplivajo na njihovo splošno odpornost in posredno na spodbujanje rasti in razvoja. Smiselne skupine rastlin so lahko plodovke, vse rastline ki jih gojimo zaradi plodov, kot so kumare, čebula, sadno drevje – jablane, zelenjadnice, kjer uživamo zelene dele – tam delujemo na povečanje listne mase, še posebej se lahko izpostavi odpornost paradižnika, potem cvetoče okrasnice, kjer želimo bujno cvetenje in tako dalje. V drugi skupini so pripravki, ki krepijo rastline in s tem povečujejo odpornost rastlin pred boleznimi in škodljivci. Če rastline zalijemo s homeopatskimi pripravki ob pričetku rasti in tudi kasneje po potrebi, te rastline razvijejo posebno imunost na določene rastlinske bolezni, kot so plesni, pegavosti, rje ... Zalite ali škropljene rastline tudi odvrčajo oz. postanejo manj zanimive za napade različnih škodljivcev. Pripravke uporabljamo preventivno, dobro pa delujejo tudi, če so rastline že napadene ali okužene.

Marko Hočevár,
univ.dipl.inž.agr.

Nove tehnologije organskih gnojil omogočajo uporabniku večjo varnost, boljšo učinkovitost, manjšo porabo in boljše sprejemanje hranil v rastlino skozi koreninski splet (manjše pelete ali mikro granule).

humus. V naših vrtovih je organske mase premalo zaradi pretirane uporabe umetnih gnojil. Kakovostna organska gnojila vsebujejo osnovno organsko maso, ki deluje postopoma, organske stimulatorje rasti, ki delujejo takoj in na dolgi rok, in izboljševalce rasti, ki pomagajo rastlinam ob suši in takrat, ko zmanjka dostopne hrane za rastline.

so hitrejša rast, kakovost pridelka, večja dostopnost hrane za rastline, hitrejše kompostiranje in drugo. Ko izbiramo organska gnojila, ni več potrebno prenašati velikih vreč klasičnih organskih gnojil, ampak uporabite novejša in boljša organska gnojila z večjo učinkovitostjo, kjer zadošča že 4 kg gnojila na ar namesto prej 20 kg.

Vrtičkarji, vrtičkarji ...

Zima se je poslovila, saj posebno huda ni bila, jesensko zelenjavo smo na vrtovih pobirali še v decembru, sedaj – v marcu – pa je že dovolj regrata in čemaž tudi že raste.

Najbolj skrbne vrtičkarice (morda tudi vrtičkarji) so že v februarju posejale semena paradižnika, paprike, peteršilja, zelene, blitve, pora, bučk in zelenjadic v zabojčke in jih namestile na okenske police, kjer je dovolj svetlobe in toplote. Po predlogih biodinamičnega vrtnarjenja je priporočljivo sejati semena ob za različne rastline primernih dnevih, kar je zabeleženo že skoraj na vsakem koledarju. Če bo sadik dovolj in preveč za osebno uporabo, bi se morda tudi pri nas lahko zmenili za sodelovanje v smislu „zelemenjava“. Projekt, katerega cilj je izmenjevati semena, sadike, potem tudi pridelke in s tem izražati solidarnost med ljudmi in širiti znanje o pomenu lastne pridelave hrane, se je že razširil po naši državi: preteklo leto je dogajanje potekalo 17. maja v kakšnih 30 slovenskih krajih, tudi na Lešah in v Radljah.

Po priporočilih biodinamičnega vrtnarjenja bi zgodaj spomladi vrtno gredečo poskropili s tako imenovanimi biodinamičnimi preparati, s katerimi izboljšamo zdravje in plodnost zemlje. Sicer pa bi v tem zgodnjem spomladanskem času posvetili največ pozornosti obrezovanju sadnega drevja, pa tudi škropljenju z žvepleno-apneno brozgo. Morda bi se tudi pri

nas v Mežici še našel kdo, ki bi to delo skrbno in z veseljem opravil, tudi za sosede ...

Potem bo treba obdelati vrtno tla. Pravijo, da zelo naporno globoko „štehanje“, ko

smo vrtno zemljo dodobra premetali, kar je bilo znak skrbne obdelave, ni primereno. Sedaj svetujejo plitvo obdelovanje zemlje, tako, da samo nekaj centimetrov globoko zrahljamo zgornji sloj zemlje, v katerem se ohranja največ hranljivih snovi, ki jih v zemlji povečujemo z dodajanjem komposta in z uporabo biodinamičnih pripravkov za pospeševanje rasti rastlin in za varstvo rastlin pred škodljivci.

Deževniki pomembno prispevajo k rahljanju in rodnoti tal. Čim več naj bi jih bilo v zemlji. Zelo pomembno je kolobarjenje pri sejanju rastlin. V času, ko pospravimo glavne pridelke, pa priporočajo ze-

leno gnojenje: sejemo ajdo, facelijo, bob, grašico, mrtvo koprivo, belo gorjušico in druge rastline, ki jih spomladi zakopljemo v zemljo in jo s tem obogatimo s hranilnimi snovmi. Tako ohranjamo „živa tla“, kot temelj biodinamičnega vrtnarjenja.

O smiselnosti promoviranja obdelovanja vrtov in pridelovanja vrtnin po biodinamični metodi v naši dolini, kjer je

okolje obremenjeno s posledicami stoletnega industrijskega onesnaževanja, smo govorili s prof. dr. Matjažem Turinekom na februarjem predavanju, ki ga je organiziralo društvo Ajda. Profesor, ki je sicer tudi kmet, priporoča dodajanje oglja v vrtno zemljo. Oglje bi morda vezalo težke kovine in upočasnilo

prehajanje le-teh v posejane rastline, ki bi bile tako varnejše za prehrano. Sicer pa lahko preberemo, da dodajanje oglja, s katerim bi po naravni poti trajno regenerirali strukturo zemlje, opisujejo celo kot tiho revolucijo v kmetijstvu, saj bi s tem zmanjšali uporabo gnojil in vode in povečali pridelek varne in zdrave hrane. V nekaterih okolišjih je uporaba oglja že kar uveljavljena. Seveda pišejo o bioogljju.

Problem onesnaženega okolja je pri nas že stara zgodba. Na to temo je bilo izvedenih že mnogo analiz in elaboratov. Priporočilo o plitvi obdelavi tal je zapisano tudi v elaboratu z navodili za kmetovanje v Zgornji Mežiški dolini, objavljenem oktobra 2013.

Ponovno sem pregledala podatke iz elaborata o vzorčenju in kemijskih analizah talnih in rastlinskih vzorcev, ki je bil izdelan leta 2010 in ga je naročilo Ministrstvo za okolje in prostor, Agencija RS za okolje (ARSO), delo pa so izvedli sodelavci Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani. Sodelovala sta tudi sodelavca tedanjega Zavoda za zdravstveno varstvo na Ravnah na Koroškem.

Morda je prav, da si – v kontekstu prizadevanj za pridelovanje zdrave hrane – obnovimo vedenje.

V elaboratu je opisanih 33 talnih in 17 rastlinskih vzorcev na 17 lokacijah v naši dolini. V Mežici so bili odvzeti vzorci tal in rastlin na 7 lokacijah.

V vzorcih zemlje je vsebnost kadmija presegala opozorilno vrednost, vsebnost svinca pa je presegala tudi kritično vrednost, razen pri vzorcih zemlje pri vrtcu, kjer je bila leta 2009 izvedena sanacija – zamenjana 10 do 20 cm plast zemlje, ter pri vzorcih zemlje na vrtu na Fužinarski ulici, kjer je bila v delu vrta izvedena enaka sanacija v letu 2009.

V vzorcih peteršilja in korenja – analizirali so opran peteršilj in oprano korenje – so bile mejne vrednosti kadmija presežene pri dveh vzorcih (Breg, Polena), vrednosti

svinca so bile presežene pri vseh vzorcih. V vzorcih opranega radiča pa je bila vsebnost kadmija in svinca pod mejnimi vrednostmi.

Prebivalci Mežice smo že leta 2000 dobili zloženko (na spletni strani naše občine je bila dostopna še leta 2009), v kateri so bila napisana priporočila za gojenje fižola, graha, paradižnika, zelene, cvetače, brstičnega ohrovtja, zelja, paprike in sadja, ki manj sprejemajo težke kovine, odsvetovali pa so gojenje vrtnin, ki v večji meri sprejemajo težke kovine.

V novi zloženki, ki jo te dni lahko dobimo na občini, nam Nacionalni inštitut za javno zdravje, območna enota Ravne na Koroškem zopet priporoča opuščanje gojenja širokolistne zelenjave (solata, špinača) in nekaterih gomoljnic (rdeča pesa), pogojno naj bi bilo možno gojiti peteršilj, paradižnik, zelje, krompir in korenje, najmanjše tveganje pa je pri gojenju stročnic (fižol, grah, bob), kapusnic (cvetače, brokolija), ter pečkastega in koščičastega sadja (prepisano iz zloženke).

O primernosti vrtnin za gojenje na naših vrtovih se lahko še bolje poučimo v „navodilu za kmetovanje v zgornji Mežiški dolini“, kjer rastline razvrščajo glede na sprejem težkih kovin in pri tem povedo, da je predvsem kadmij kritičen element.

Morda bomo imeli priliko, da se o teh zadevah pogovorimo s sodelavci Nacionalnega inštituta za javno zdravje, območna enota Ravne na Koroškem, ki že leta proučujejo to problematiko. Gospod

župan je obljubil, da bo predlagal sestanek in pogovor z njimi. Vzpodbudno, če bi uvedli neko trajno obliko sodelovanja med ljudmi, ki se ukvarjajo s problematiko onesnaženega okolja in med nami, ki se trudimo z obdelovanjem vrtov in pridelovanjem zelenjave. Prav tako bi morali vzpostaviti tudi zvezo z okoliškimi kmeti, saj gre za enako dejavnost. Morda bi najprej povprašali pri občinski komisiji za kmetijstvo in gozdarstvo, ali bi tudi vrtničkarstvo sprejeli v svojo skrb.

V preteklem letu nam je bila predstavljena nova tehnologija za čiščenje onesnažene zemlje – pranje zemlje. Nekateri ljudje v Mežici smo se seznanili s tem projektom, vendar smo bili do postopka, ki bi bil seveda izveden s kemikalijami, nezaupljivi. Do sedaj niti predlagateljica projekta, družba ENVIT d.o.o. niti občina, niti Nacionalni inštitut za javno zdravje, območna enota Ravne na Koroškem niso sporočili dodatnih informacij o tem projektu.

V Mežiški dolini pridobimo nekaj denarja iz državnega proračuna za sanacijo okolja na osnovi Odloka o območjih največje obremenjenosti okolja in po programu ukrepov za izboljšanje kakovosti okolja v zgornji Mežiški dolini v obdobju 2007 – 2022. Po tem programu so v občinah Črna in Mežica poskrbeli, da so dvorišča in igrišča v vrtcih čistejša, izvajajo se preplavitve makadamskih površin, javnih cest in poti, čiščenje cest izvajajo s stroji za mokro čiščenje, v stanovanjih priporočajo uporabo vodnih sesalnikov, zapisano pa je tudi, da

bi bilo ljudem potrebno zagotoviti možnost ukvarjanja z vrtničkarstvom in pridelovanje varne zelenjave.

V Črni in Žerjavu so že naredili nekaj gredic z neonesnaženo zemljo.

Med možnimi rešitvami te problematike onesnaženega okolja, boste našli tudi predlog za preselitev ljudi na čista območja.

To opisovanje naše travme – onesnaženega okolja, gotovo ne vzpodbuja vrtnarjenja, vendar bomo s tem delom najbrž nadaljevali, z malo manj veselja do dela, saj si ne moremo predstavljati, da bi dopustili, da nam vrtove zaraste nekoristno šavje, uživamo pa naj kitajski česen in špansko solato. Kdo pa ve, kako so te rastline pridelane in kaj vsebujejo?

No, če bomo nadaljevali z delom, je za domače vrtove, poleg obdelave tal in gnojenja, zelo pomembno kolobarjenje. Našo gredo razdelimo na več delov primernih za posamezne skupine rastlin. Mentorica naše vrtničarske skupine nam je predlagala kolobar s petimi polji, na enem od teh so jagode, ki rastejo več let na isti gredici.

Na druga polja posadimo rastline, kjer je užiten del korenina, potem listnate rastline, plodovke in cvetnice. Zasaditve na gredicah vsako leto zamenjamo.

Pri načrtovanju kolobarja upoštevajmo še botanične družine vrtnin:

- **stročnice:** fižol, grah, bob. S stročnicami začnemo kolobar.
- **bučnice in križnice:** bučke, kumarice, kapusnice, tudi redkvice spadajo v to skupino;

- **košarnice in razhudnikove:** solate, endivija, radič, paradižnik, paprika, jajčevci, krompir;
- **kobulnice in lobodovke:** peteršilj in korenček, zelena, rdeča pesa, špinača, blitva, zelišča;
- **kolobar zaključujejo lilijevke:** čebula, česen, por, drobnjak.

Rastline po teh skupinah imajo različne zahteve za obdelavo in gnojila, pravijo pa, da „slabih“ sosedov med

rastlinami v teh skupinah ni ravno veliko.

Težko je bilo pisati ta članek, informacije o dejavnosti vrtnarstva in vrtnarjenja v naši dolini so nasprotujoče, laično jih ne moremo povezati v vzdržen koncept. Morda bi v društvu AJDA lahko s sodelovanju povabili strokovnjake, ki raziskujejo problem onesnaženosti tal, da bi razvili način izboljšanja

kvalitete tal v smislu biodinamičnega sonaravnega vrtnarjenja.

Za vzpodbuden zaključek sem se domislila dejstva, da naši čebelarji vendarle dobivajo medalje za kakovost medu. Mogoče pa nam ravno čebele dajejo upanje, da je iz naše narave kljub vsemu še možno pridobiti zdrave pridelke.

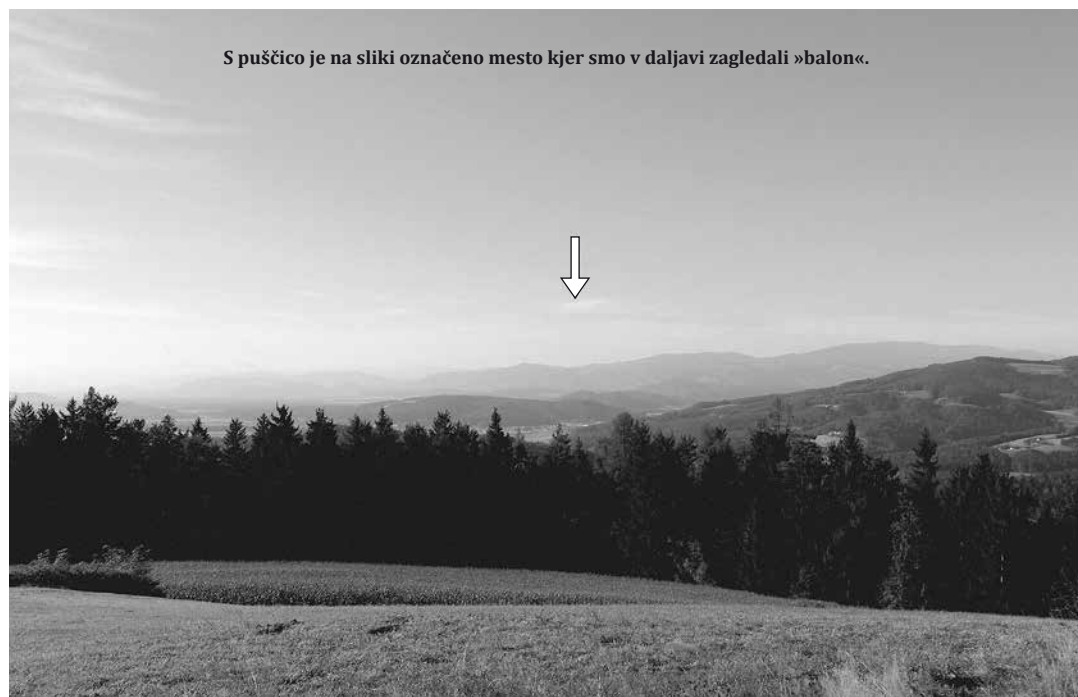
Vida Potočnik

Vse omenjene analize in še mnoge druge so dostopne na www.sanacija-svinec.si:
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta:
Vzorčenje, kemijske analize talnih in rastlinskih vzorcev ter komentar analiz v zgornji Mežiški dolini, november 2010.
Skupina avtorjev: Navodila za kmetovanje v zgornji Mežiški dolini, oktober 2013
Vlada RS: Odlok o območjih največje obremenjenosti okolja in o programu ukrepov za izboljšanje kakovosti okolja v zgornji Mežiški dolini, Uradni list RS 113/05 in 89/07
Priloga: Program ukrepov za izboljšanje kakovosti okolja Zgornje Mežiške doline v obdobju 2007 – 2022
www.bioogljje, tih revolucija v kmetijstvu www.roze.in.vrt/kolobarjenje na zelenjavnem vrtu

Grof Zeppelin

Že večkrat sem zapisal, kako sem se kot majhen otrok čutil v mežiški kotlinici omejenega, ker se nikamor v daljavo ni videlo. Obzorja so se mi začela širiti šele, ko sem dobro shodil in smel z očetom in njegovo družbo na kakšen daljši sprehod. Najbolj sem bil vesel, kadar smo šli na Hamunov vrh na Lomu. Vedno sem nestrpno pričakoval, kdaj se bi mi pogled odprl vsaj proti Poljani z njeno majhno cerkvico, katere vitek zvonik s šilasto visoko streho se je tako izrazito dvigoval nad obsežno ravnico.

S puščico je na sliki označeno mesto kjer smo v daljavi zagledali »balon«.

Na Hamunov vrh smo se vedno vzpenjali po dveh smereh. Največkrat preko Pričnika in navzdol v globel potočka, nato pa mimo Krajca na zložno pobočje hriba. Včasih pa smo šli do Torčeve žage, od tam pa proti Maučevi bajti, ter po kolovozu do Bivca in Ožega. Nato smo se kar dolgo opajali in navduševali nad lepimi razgledi v Podjuno z Libučami, Šmihelom, proti Velikovcu in visokimi Djekšami z dvostolpno cerkvijo. Pogled pa je segal še dlje, vse do Dobrača nad Beljakom in do visokih gora ozadju. Poleg očeta, brata in sester je bil po navadi z nami še Ivan Škrubej, njegov poznani sin Anza, ter župnik Janez Hornböck. Kot koroški rojak, doma v Šentjanžu v Rožni dolini, nam je podrobno opisoval posebnosti bogatih pokrajin onkraj krivične meje.

Kmalu smo leta 1930 ali 1931 na tem vrhu doživeli izredno zanimiv dogodek. Naša mama je imela tiste čase na Dunaju naročen tiskan časopisni tednik Die Deutsche Wochenschau. Poleti omenjenega leta je ta časopis opisoval vest, da so v Nemčiji zgradili velik zračni balon, imenovan Zeppelin. Ime je dobil po grofu, ki je financiral njegovo izdelavo. Projektant balona in vodja njegove gradnje pa je bil dr. Eckenner. Balon naj bi služil kot povečano letalo za udobne, daljše polete. Na spodnji strani je imel pritrjeno, veliko zastekljeno kabino, podobno daljšemu vagonu. Zato je lahko balon prevažal tudi čez 100 potnikov. V časopisu je bil napovedan tudi njegov polet okoli sveta. Poletel naj bi iz mesta njegove izdelave, čez nižje gore v Avstriji in preko nje v Jugoslavijo in dalje proti vzhodu. Vmes naj bi pristal

tudi v Celovcu. Od tam bi zavil čez Podjuno proti Holmcu in Poljani. Tisto nedeljo, ko naj bi se ta balon pojavil na Koroškem, smo se odpravili na Hamunov vrh že zgodaj dopoldan. Do opoldneva balona še ni bilo. Ugibali smo, da ga morda sploh ne bo. Ker smo bili že lačni, smo razmišljali, da bi odšli kar domov. Kar naenkrat pa zaslišimo v daljavi neko čudno brnenje. Napenjamo oči in kmalu zagledamo nad Djekšami balon. V daljavi se nam je zdel kot velika cigara. Letel je proti Celovcu. Čez slabo uro pa se zopet pojavi na obzorju. Vse bliže nam je prihajal in precej se je že spustil. Hitrost leta ni bila velika kot pri letalu. Morda je znašala kakih 50 kilometrov na uro. Zato se nam je zdelo, da ga bomo še nekaj časa opazovali. Ko se nam je čisto približal, je letel nekako nad cesto proti Pliberku in nad mejnim

prehodom na Lokovici. Ni bil visoko, morda nekaj 100 metrov višje nad nami. Razločno smo videli ljudi v kabini, ki so nam mahali. Mi pa smo vsi navdušeni prav tako vneto mahali njim. Balon je nato krenil proti Mariboru. Njegov let smo spremljali dokler se je cigara videla in slišala. Navdušeni smo se vračali domov in vsem pripovedovali o našem doživetju. Naslednji Wochenschau je o tem letu podrobno poročal. Letalci so se vsem, ki so jih pozdravljali z mahanjem, lepo zahvaljevali. Torej tudi nam na Hamunovem vrhu. Naj omenim še en tragičen let novega nemškega balona leta 1937. Tokratni balon je bil poimenovan po Hitlerjevem predhodniku na položaju nemškega kanclerja, grofu Hindenburgu. Hitler se je s tem balonom zelo junačil. Napovedan je bil njegov polet

do New Yorka, da bi tam tudi Američanom prikazal nemško premoč v zraku. Komaj dva tedna po letu smo v Mežici v filmskih novostih v kinu videli pravo tragedijo, ki je doletela ta balon in vse ljudi v njem. Balon naj bi se pri pristanku s svojim kljunom priključil na poseben jeklen stolp, visok kakšnih 100 metrov. Ko se je povsem približal stolpu, se je nenadoma zaiskrilo, balon se je vnel in v dobri minuti povsem zgorel. Njegovi deli pa so padali na pristajalni prostor. Ljudje so obnemeli, nato pa bežali na vse strani, da jih ne bi kakšen odpadli del zadel. Nedognan je bil vzrok eksplozije plina v balonu. Hitler pa je ob tej tragediji menda besnel. Ta katastrofa je bila simbolična napoved njegovega poraza v 2. svetovni vojni.

Štefan Lednik

Mali priklon velikemu človeku

Pri Društvu upokojencev Mežica se že dolgo trudimo soustvarjati kulturo in tudi letos smo se odločili, da dodamo svoj kamenček v mozaik dogajanj na spomin Franceta Prešerna.

Zbrali smo se desetega februarja ob 17. uri v sejni sobi našega društva. Čeprav je bil obisk naših članov skromen, sem mnenja, da je bil naš namen dosežen. Povezovalka program je bila

ga. Draga Simetinger, predsednica za kulturo pri društvu ter pevka pri pevski skupini Gorna. MPZ Viharniki je za uvod zapel Zdravljico, predsednica pa je predstavila program in

predala besedo predsedniku DU Mežica, g. Jožefu Libniku, ki je pozdravil navzoče in poudaril pomen praznika 8. februarja. Sama sem s kratkim prispevkom orisala življenjsko pot

velikega pesnika. Vemo, da so njegova dela nastajala v sklopih od pesmi, balad in romanc, različnih poezij, zabavljivih napisov, gazel, sonetov, grobnih napisov, slovenskih prevodov tujih pesmi, zapi-

sov, ter slovenskih ljudskih pesmi. V njegovem pisanju je bilo veliko ljubezni, bolečine in trpljenja. Kot velik človek je imel tudi mehko dušo, saj je znal na papir izliti svojo živo nadarjenost za besedno upodabljanje življenjskih pojavov, imel je jasen čut za pravičnost, znal je občutiti vse pojave lepote ter v sebi gojil izredno ljubezensko vznemirljivost.

Slovenci smo na Franceta Prešerna lahko zelo ponosni, nje-

mu v zahvalo smo tudi izbrali Zdravljico za našo himno. Predsednik društva je nato recitiral pesmi naših dveh pokojnih članov in pesnikov, Jožeta Vačuna ter Rudija Pečovnika.

Za glasbeno točko je poskrbel tudi MPZ Viharniki, ki je zapel tri pesmi.

Pevka pevske skupine Gorna, ga. Jožica Kotnik, je prvič pri nas predstavila dve svoji pesmi. V programu je sodelovala tudi pevska skupina Gorna ob

spremljavi pevovodje Klavdije Fraidl, ki je prav tako zapela tri pesmi.

Program pa ne bi bil zanimiv brez društvenega harmonikarja, g. Adolfa Plaznika, ki je zaigral nekaj melodij. Naj omenim, da se je igranja naučil kot samouk in kot sam pravi, mu je igranje hobi. Na koncu je g. Jožef Libnik recitiral še dve svoji pesmi. Ob spremljanju harmonikarja smo vsi prisotni zapeli pesem »V dolini tihi.«

Po končanem programu smo z obiskovalci večera nazdravili s kozarcem rujnega in se še nekaj časa družili ob prijetnem klepetu.

A. Slodnjak je zapisal, da se naš veliki pesnik že vzdiguje v zavesti kulturnega človeštva iz ozke slovenske sredine v vrsto največjih pesnikov. Prav je, da se mu poklonimo vsako leto in ne pozabimo nanj.

Rozalija Libnik

Prihod Božička pred palčkovo jamo

Mesec december 2014 je bil res veseli december. Prireditve so bile organizirane za vse okuse obiskovalcev. Pričele so se že 2. decembra in končale na sam silvestrski večer.

Ena izmed prireditev je bila 23. decembra ob 17. uri pred palčkovo jamo. Namenjena je bila prihodu Božička in njegovega palčka. Organizacija izvedbe je bila v domeni MPZ Viharniki in g. Matevža Žlebnika, sicer tudi pevca tega zbora. Tokrat je bila prireditev že drugič.

Sam prostor pred palčkovo jamo je krasilo mnogo lučk, posebna je bila prav tako okrašena samorasla smrečica na vrhu skale nad vhodom v jamo. Prostor se je kmalu napolnil z otroki in njihovimi starši. Dišalo je po zakuhanem vinu in otroška razigranost je dajala pridih prihajajočih praznikov. Obisk je bil številčnejši kot leto prej in Božiček mi je zaupal, da je pripravil več kot štirideset daril.

Za uvod v program je poskrbel MPZ

Viharniki, ki je ob spremljavi vodje zbora, g. Andreja Gorenjaka, zapel dve božični pesmi.

Po pevskem vložku je na vrhu palčkove jame zasvetila raketa in osvetlila celoten prostor.

V trenutku, ko je bila pozornost otrok usmerjena v raketo, sta Božiček in njegov palček že prišla iz gozda s polnima košema daril.

Otroci so od veselja zaklicali: »Glejte, Božiček !«

Ko sta Božiček in palček sestopila na prostor pred jamo, so ju otroci že obstopili in hoteli biti čim bližje obema.

Božiček je s svojim globokim glasom pozdravil vse navzoče in vprašal: »Ste bili pridni, otroci?« Vsi v en glas pa: »Jaaa!« Po imenu je klical otroke, palček pa mu je pridno pomagal z darili. Daril pa kar ni hotelo zmanjkati. Palček ne bi bil palček, če v svoji nagajivosti ne bi kaj ušpičil. Hotel je vzeti nekaj daril, da bi jih skril v jamo, vendar so otroci njegovo ukano hitro opazili in zavpili: »Božiček, glej, darila bo odnesel!« Pod budnimi očmi otrok so, seveda, tudi ta darila šla v prave roke.

Daril pa je na koncu le zmanjkalo. Otroci so jih bili veseli, starši pa so ob skromnem prigrizku in zakuhanem vinu še nekaj časa ostali na skupnem druženju.

Z nekaterimi sem se tudi pogovarjala in vsi so bili enotnega mnenja, da naj taka srečanja ostanejo tradicionalna in da se drugo leto s svojimi otroki srečajo z Božičkom, seveda spet pred palčkovo jamo.

Rozalija Libnik

Pravijo, da je skromnost lepa čednost. Že res, a 45-letnica delovanja si pa vendarle zasluži pohvalo, mar ne? Zato smo, ker se ob svojem jubileju niso nič pohvalili sami, sklenili to obeležiti sodelavci Šumca.

Kdor poje rad, ostaja mlad

Konec lanskega leta so 45-letnico delovanja slavili pevci Mpz Mežiški knapi.

Za pogovor sem zaprosila enega od ustanovnih članov in za moja vprašanja si je njihov tajnik,

starši privabili tudi mladino. Tako je že leta 1947 g. Marjan v zboru prepeval s svojim očetom. Pa še nekaj takih dvojic je bilo, se spominja.

Med leti 1948 do 1962 so pod vodstvom Eda Mauhler-

Ko je tam po letu 62 zbor počasi ugasnil, je v mladih, zagnanih pevcih še naprej tlela želja po petju in druženju. Ivan Frece je bil tisti, ki je konec leta 1969 zbral 25 mladcev, da so s pevovodjem Stankom Golobom pričeli

1970, nastopili na proslavi krajevnega praznika. Od takrat so se njihove pesmi razlegale tako na prireditvah v ožji in širši okolici, kot tudi v oddaljenejših krajih. Že dve leti po prvem nastopu so koncert pripravili čez mejo

1973
Prva vrsta z leve: Tone Škrjanc – zborovodja, Ivo Frece – predsednik, Maks Mandl, Alojz Guček, Vili Pangrac, Rudi Kasnik ml., Salvador Kotnik, Jože Grauf, Franc Vončina in Rudi Turičnik. Druga vrsta z leve: Jože Dlopst, Hubert Simetinger, Avgust Vrtačnik, Alojz Ošlak, Filip Podričnik, Ivo Strucl, Marijan Vončina, Rudi Kasnik st., Emil Ule in Edi Rastočnik. Tretja vrsta z leve: Jože Vertačnik, Vlado Triplat, Ivan Mlačnik, Slavko Bobek, Leopold Korad, Pavli Grabner, Silvester Grabner, Anton Piko, Stanko Rozman in Zdravko Vastl.

g. Marjan Vončina, vzel kar nekaj časa.

Pa nisva pričela s tem, kako je bilo pred 45 leti. Pokukala sva dlje v preteklost. V Mežici se namreč organizirano poje že prek 100 let, 108 natančno, je povedal moj sogovornik. Že leta 1907 je Katoliško izobraževalno društvo Peca ustanovilo mešani pevski zbor. Po vojni, leta 1945, je nastal nov zbor, vodil ga je ravnatelj Hergout, vanj pa so

ja v našem kraju pripravili kar nekaj operet, kjer so za glasbeno podporo prav tako potrebovali pevce. V času, ko ni bilo televizije in druge moderne tehnologije, ki dandanes izolira ljudi, da strmimo vsak v svoj ekran, je bilo sodelovanje v glasbeni (in drugi društveni) dejavnosti tudi čas medsebojnega druženja. Morda je bilo zato vključenih več mladih in so bile tudi medgeneracijske povezave bolj izražene.

2004
ob 35-letnici delovanja.

vaditi slovenske narodne in umetne pesmi. Ker je bila večina pevcev zaposlenih pri Rudniku Mežica, od koder so seveda pričakovali tudi kakšno konkretnjšo podporo in pomoč, so se poimenovali **Moški pevski zbor MEŽIŠKI KNAPI**. Ime je ostalo enako vseh 45 let, le ob spremembi zakonodaje so leta 2000 dodali dve besedici. Od takrat naprej so Kulturno društvo moški pevski zbor Mežiški knapi.

Že nekaj mesecev po ustanovitvi so, 4. aprila

– v Globasnici, istega leta so jim gostitelji obisk vrnili in skupaj z njihovim mešanim zborom so v Narodnem domu zapeli za Mežičarje. Leto kasneje so petje Knapov posneli za Radio Maribor. Nato so se vrstili nastopi na raznih prireditvah. Številčno okrepljen zbor je med drugim pripravil koncert v Železni kapli, v Ljubljani so zapeli na osrednji proslavi KKŠ, posvečeni Prežihovemu Vorancu, kvaliteto zbora pa je leta 1982 potrdila tudi podeljena srebrna plaketa (takratne) Občine Ravne.

Med letoma 1984 in 1988 je delovanje uplahnilo in je zbor pel le občasno, potem pa so Knapi pod okriljem Društva upokojencev spet zaživel. Strokovno je pevce za 5 let ponovno prevzel g. Tone Škrjanc, ki je že pred leti nadomestil prvega pevovodjo.

Leta 1991, ko se je osamosvajala Slovenija, so bili pevci močno prisotni in angažirani pri kulturni podpori takratnega dogajanja, je spomnil g. Marjan. Sodelovali so na mnogih prireditvah in proslavah. Istega leta so doma ter v Prekmurju izvedli koncerta z zborom iz Murske Sobotе.

V naslednjih dveh letih, ko je zbor vodil Albin Krajnc, so imeli 15 večjih nastopov, naj omenimo le božično-novoletni nastop v Mežici in na Prevaljah (skupno z zborom Mato iz Črne), pa koncerta na Goričkem in v Moravcih.

Od 1996 do 1998 so Knapi imeli tudi članico! Ne, niso kar naenkrat postali mešani pevski zbor, le vajeti je v svoje roke prevzela pevovodkinja ga. Mojca Kovač. Poleg drugih nastopov so v tem času pripravili tudi dva skupna koncerta z učiteljskim mešanim pevskim zborom Zarja iz Celja.

Ko je bil pevovodja g. Peter Slanič, so Knapi praznovali 30-letnico. Kvaliteto in visok nivo svojega petja so pevci med drugim dokazali tudi na skupnem koncertu z zborom tujih diplomatov v evangeličanski cerkvi v Ljubljani.

Leta 2003 je zbor prevzel in ga še danes vodi g. Marko Kavtičnik, ki se sam na medmrežju predstavlja takole: *Vodim MPZ Mežiški knapi. Fantje, ki sestavljajo ta moški zbor so resni, predani petju. Mučim jih z novimi pesmimi in aranžmaji, kar se praviloma izkaže za dobro.*

Že po enem letu so se pozitivne posledice takega »mučenja« pokazale v izved-

rih so pevci prepevali odtlej. Prav pa je, da omenimo izid druge zgoščenke, ki jo je zbor z novim almanahom vred predstavil leta 2009, na koncertu ob 40-letnici delovanja ter lanski koncert ob 45-letnici, kjer je celovečerni koncert popestrila še etno skupina Rakuni.

Toliko o zgodovini. A mene je, kot po navadi, zanimalo še marsikaj drugega. *Koliko*

Najstarejši pevec ima 83 let, najmlajšemu med njimi pa so Knapi pred nekaj leti zapeli na poroki, torej tudi ni več najstnik. Ob tem pa moramo posebej omeniti tri, ki so člani zbora že vse od ustanovitve in še vedno prepevajo – to so: Alojz Guček, Rudi Kasnik in Marjan Vončina, našeti po abecedi, da ne bo zamere. Vsem trem gredo zaradi njihovega prispevka zboru pohvala, zahvala in vse čestitke!

2009 - ob 40 letnici delovanja.

Prva vrsta z leve: Marko Kavtičnik – zborovodja, Zvonko Topler – predsednik, Slavko Bobek, Jože Ulcej, Andrej Jereb, Edi Rastočnik, Vili Štropnik, Stanko Jesih in Marijan Vončina. Druga vrsta z leve: Jakob Naveršnik, Slavko Podričnik, Matjaž Kavtičnik, Ivan Backovič, Slavko Cefer, Stefan Falnoga, Rudi Kasnik, Alojz Guček, Oto Ladinek, Jože Grauf, Franc Valter in Alojz Krejan.

bi jubilejnega koncerta ob 35-letnici, izdaji almanaha in prve zgoščenke s 14 pesmimi. Slovesnost sta takrat popestrila še pobratena zbora Mpz Kralj Matjaž iz Pliberka in Mpz Kapele iz Kapel pri Brežicah.

Ne bomo naštevati vseh nastopov in koncertov, na kate-

je pevcev? Kakšen je starostni razpon? Kdo izbira pesmi? Koliko pesmi bi se moral naučiti nov pevec?

Ob nastanku je bilo pevcev okoli 25 (so zapisali v almanahu), vmes tudi 30, trenutno jih je 16. Zato včasih, ob večjih nastopih, povabijo še koga »na pomoč«.

Izbor pesmi poteka na dveh ravneh. Nekatere predlagajo pevci sami, druge predlaga pevovodja, ki zbor, njegovo kvaliteto in glasovne zmožnosti najboljše pozna in potem na osnovi tega pripravi tudi aranžmaje. Za celovečerni koncert pripravijo 20 – 25 pesmi, z malo več vaje,

pravi g. Vončina, bi jih znali zapeti tudi 50 (takih, ki so jih že peli, pa trenutno niso na repertoarju). Vadijo vsak teden, kolikokrat, je pa odvisno od tega, ali je to redna vaja ali priprava na nastop. Tudi to, koliko časa potrebujejo, da se naučijo novo pesem, je odvisno od njene zahtevnosti.

Mislila sem, da je za vse v zboru odgovoren pevovodja. Narobe! On skrbi za petje, za strokovni del udejstvovanja, za organizacijske »posle« pa ima zbor svojega predsednika (od letošnjega januarja je to Slavko Podričnik), tajnika (Marjan Vončina), blagajnika (Stanko Jesih) in kronista (Jože Ulcej). Za naštevane vseh prejšnjih funkcionarjev imamo v članku, na žalost, premalo prostora, a vsak je

delovanju zbora dodal svoj prispevek in pečat.

Se pevci družijo tudi sicer?

Ja. Ko je bil predsednik Jakob Naveršnik, je pričel z organizacijo piknikov, kamor so povabili tudi družinske člane. »Izleti« so bili večinoma povezani z nastopanjem v drugih krajih, intenzivnih vaj (pred časom so jih imeli v Rogaški slatini in v Moravcih – vedno so ob koncu priprav tam izvedli tudi koncert) pa zaradi pomanjkanja financ v zadnjem času ni. Društvo nima članarine, večina dotacije, ki jo dobijo od občine, pa pokrije le stroške strokovnega vodenja. Na srečo jim vsaj vadbenega prostora v osnovni šoli ni treba plačevati, pravi tajnik zbora.

Druženje v pravem pomenu besede pa jim predstavljajo tudi same vaje, pravijo pevci. Niso tako mučenje, kot v svoji predstavitvi pravi pevovodja. Poleg ponavljanja in učenja novih pesmi jih napolnjujeta tudi pogovor in smeh. »Na vaji je fajn!« pravijo Knapi.

Želje? Največja, ob kateri iz odgovora zaveje skrb za bodočnost Knapov, je pomladitev, prihod novih, mladih pevcev.

Pa morda še kakšni skupni projekti z drugimi zbori. V Mežici je trenutno (brez šolskih dveh) devet zborov. Lepo število, a kaj, ko se skoraj vsi ubadajo s pomanjkanjem pevcev oz. določenih glasov. Morda bi morali bolj razmišljati v smeri povezovanja, si želi g. Vončina.

Petje je balzam za dušo in telo, pravijo. V možganih se med petjem izloča hormon endorfin, to je hormon sreče, ugodja. Prezračijo se pljuča, krepijo trebušne in medrebrne mišice ter prepona, kri dobi več kisika, zato ves organizem deluje bolje.

Torej ne potrebujete tabletk in prehranskih dodatkov, da bi se vi in vaše telo počutila dobro. Zapijte si! Ne skrbite, če »fušate«. Zapijte si med delom, pod tušem, zamrmrajte si pesmico, ko vas kaj jezi ali skrbi, pa boste lažje prenašali tegobe in našli rešitev problema. Ali pa še bolje – pridružite se Knapom in učinek petja bo še boljši! Trikrat! Prvič za vas, drugič za Knape in tretjič za nas, poslušalce ☺

Ida Paradiž

HOJ, HEJ, RAZTEGNI MEH

Ko sem jih prvič videla in slišala igrati v Narodnem domu, me je kar privzdignilo na sedežu. In ko sem se ozrla po dvorani, ni bilo glave, ki ne bi nihala v ritmu glasbe, in ni bilo ust, ki ne bi bila zavihana v nasmehek. Kako bi tudi lahko bilo drugače. Muzikanti na odru so bili prav taki: ves čas v gibanju, nasmejani, tako očitno so vsi, od prvega do zadnjega, uživali v poskočnih vižah, da je dobra volja od njih kar žarela.

Zato sem, da nam kaj pove o »svojih« veseljaki in njihovem muziciranju, obiskala njihovega »tehničnega« vodjo, g. Janeza Orešnika – Janija, kot mu rečemo vsi Mežičarji.

Harmonikarski ansambel je bil na pobudo ge. Klavdije Frajdl in Franca Ledinaka (z Danevove domačije nad Mežico) ustanovljen ob 10. obletnici delovanja

Kulturno-pevskega društva Sveti Lenart s Plata. Prav ob tej slovesnosti so marca 2013 harmonikarji tudi prvič nastopili.

Po dobrem letu in pol, novembra 2014, se je ansambel še uradno registriral in od takrat se imenujejo **Kulturno društvo MEŽIŠKI FRAJTONARJI**. Njihova predsednica je ga. Frajdl, za glasbeno plat pa, kot že rečeno, skrbi Jani.

Janez, Matevž, Florijan, Leon, Jan, Žan, Lucija, Jan, Matej, Štefi, Joži, Jan, Vinko, Tine, Primož, Peter, Tjaša, Jani, Aljaž – so vsi dosedanja člani ansambla (neke-teri so medtem postali že bivši člani).

Petnajst muzikantov se zaradi medtedenskih šolskih obveznosti sodelujočih dijakov in študentov na vajah dobiva vsakih 14 dni. Pri Krebsu tako vsako drugo soboto ob 10h dopoldne zazveni 11 harmonik, 2 kitari, klarinet ter bas oziroma bariton. Ker so vsi glasbeno izobraženi, melodije, ki jih za njihovo skupino priredi Jani, večinoma že prej naštudirajo doma. V dveurni skupni vaji ponovijo nekaj izmed tridesetih pesmi starega programa, nato pa skupaj izpilijo novo

»Lepa nedelja«, junij 2013
2. vrsta: Primož, Vinko, Janez, Jan, Matej, Žan, Leon, Lucija
1. vrsta: Tine, Jan, Matevž, Jan, Florijan

maj 2013, sobotna vaja
2. vrsta: Janez, Vinko, Jan, Jani, Primož, Tine, Žan
1. vrsta: Matevž, Florijan, Lucija, Tjaša, Klavdija
//manjkajo: Leon, Matej, Peter, Aljaž

skladbo, da kar najlepše zazveni, da ima pravi ritem in dinamiko. Dve do tri vaje potrebujejo, da se naučijo novo pesem, pravi njihov vodja. Za tiste, ki se na glasbo spoznajo bolje od mene, še podatek, da igrajo v CSB uglasitvi.

V ansamblu poleg fantov igrata tudi dve deklici, kar se starosti tiče pa težav, kakršne pestijo mnoge druge dejavnosti, ne poznajo. Dosti je mladih. Da ne naštevamo vseh, omenimo le najmlajšega, ki ima 10 let in najstarejšega s 45 leti.

Nadaljujmo z zanimivostjo, ki mi jo je zaupal sogovornik: vsi sodelujoči muzikanti imajo glasbeno šolo. Normalno, boste rekli. Ampak – on kot vodja je edini, ki uradne glasbene izobrazbe za harmoniko nima! Pri sedmih letih se je v glasbeni šoli pričel učiti klarinet, z njim nato 28 let sodeloval pri muziciranju Pihalnega orkestra Rudnika Mežica, kar se tiče harmonike, je pa samouk!!! Na harmoniki iz leta 1923, ki jo je igral še njegov dedi, je kar sam poizkušal, se učil in odigral prve skladne tone in melodije. Lastno, novo harmoniko znamke Melodija, je dobil šele pri petnajstih letih. Z njo je potem poleg igranja za lastno veselje razveseljeval tudi zaključene družbe ob rojstnih dnevih, obletnicah in drugih srečanjih.

Kdaj je harmonika postala tako popularna, da se je dandanes z veseljem uči toliko mladih?

Harmonika je instrument, poznan po celem svetu. Če vemo, da harmonija pomeni ubranost, soglasje, skladnost, sozvočnost, nam je jasno, od kod njeno poimenovanje. V različnih izvedbah instrumenta glasbeniki na njej izvajajo ljudske in narodnozabavne pesmi, brez nje si ne predstavljamo francoskega šansona, v Bosni spremlja tipične pesmi sevdalinke, zelo popularna je v Braziliji ter drugih južnoameriških državah, pa v Španiji in na Škotskem, da o centralni Evropi sploh ne govorimo. Virtuozni na harmoniki se merijo na mednarodnih tekmovanjih, v zadnjih letih jo vključujejo v rock, pop, celo v heavy metal, pa tudi v zahteven glasbeni repertoar orkestrov, ki igrajo klasično glasbo.

Tako je harmonika, na katero so v preteklosti nekateri pri nas slabšalno gledali le kot na meh, primeren za gostilniško muziciranje, v resnici zanimiv, uveljavljen in cenjen instrument, ki pritegne tudi mlade.

Danes pri nas obstaja kar nekaj kvalitetnih šol za učenje igranja harmonike. Člani Mežiških frajtonarjev obiskujejo učne ure pri Klemnu Rošarju, Boštjanu Konečniku ter na Glasbeni šoli Ravne. Tudi način učenja je dandanes drugačen, saj otroci kar kmalu začnejo igrati znane melodije in napeve, kar je zanimivejše od mukotrnega ponavljanja učnih sklopov not, kakor so učili včasih. Vzpodbuda so tudi znani in uspešni

harmonikarji, tako v narodnozabavnih ansamblih, kot so Avseniki, Modrijani, Gadi, pa Štirje kovači, »Slaki« in »Miheliči«, kot kar nekaj virtuozov na tem instrumentu, ki so zelo uspešni tudi na tekmovanjih doma in v tujini, zvok harmonike pa vpeljujejo v različne glasbene zvrsti.

Čeprav bi si iz sestavin, nabavljenih preko »Bolhe«, harmoniko lahko sestavil vsak sam, jih pravi harmonikarji naročajo pri priznanih izdelovalcih (Rutar, Zupan, Alpen ...), kjer izdelujejo instrumente po naročilu. Tako si lahko vsak muzikant za približno 2.500 € (za otroške) oziroma 5.500 do 6000 € (za velike) izbere barvo meha, lesa in tipk, okrasitev, okovje in porisavo ter poleg treh vrst gumbov, ki omogočajo igranje v treh durih, še dodatne gumbke za poltone (pri nas je znan npr »Slakov«, pa »Miheličev«, včasih pa je dodana kar cela vrsta). Kot vse druge stvari so se tudi harmonike skozi čas spreminjale. Tako, kot je danes modernejši njihov dizajn, se torej, če govorimo o frajtonarici, spreminja tudi število gumbov.

Pomembna pa je seveda še uglasitev, saj lahko dve, na zunaj popolnoma enaki harmoniki, zvenita različno!

Otroške harmonike se menjajo glede na hitrost otrokove rasti in njegovo moč. Najmanjša meri v višino 27cm, tiste za

odrasle pa 38cm. Ob šestih kilogramih in pol, kolikor harmonika tehta, pa je bil pričakovan tudi odgovor na moje vprašanje, koliko je muziciranje naporno. Po daljšem igranju seveda bolijo roke, pa tudi hrbtenica se prične pritoževati, pravi Jani.

Najprimernejši čas za začetek učenja je tam nekje pri sedmih letih, pri čemer je treba reči, da je bolje, če otroka pred tem ne učijo doma, je poudaril vodja frajtonarjev. Lažje mu bo in bolj pravilno bo igral, če se bo učil »po šolsko«, po ustaljenem in preizkušenem programu.

Kdaj pa je zadnji čas, da se začneš učiti za »svojo dušo«, me je še zanimalo. Nikoli ni prepozno, je bil odgovor.

Tudi na zadnjih nekaj malo bolj »tumaštih« vprašanj mi Jani ni ostal dolžan odgovora.

Govori se, da so muzikanti slabi plesalci, drži? Odgovor je bil odločen NE. Se kar strinjam – na osnovi lastne izkušnje, ko mi je soplesalec na hrbet naložil svojo harmoniko, pa nanjo igral med najinim vrtenjem po plesišču (takrat je pa hrbet bolel mene, ne njega!).

Ali lahko igraš, pa obenem grdo gledaš? Hm, se je zamislil moj sogovornik. Morda le, če se močno koncentriraš, ali pa, kadar je treba vaditi, pa se ti ne ljubi – a ne, se je z nasmehom obrnil proti svojemu potomcu. Sicer pa ob igranju tudi kaka jezica in slaba volja slej ko prej izpuhti.

Se je že zgodilo, da je kateri od harmonikarjev svoj instrument izgubil, ga pozabil na kakšni »gavdi«? Kolikor se on spomni, pravi Jani, nikoli. Tako kot harmonike (razen zelo, zelo redkim izjemam) nikoli nikomur ne posodiš, je tudi nikoli nikjer ne pozabiš!

Želje? Po lanskim nastopih na različnih koncertih, obletnicah in srečanjih (Muta, Bukovje, Črna, 100 let ČD, obletnica skupine Gorna, srečanje starejših občanov, Mežica poje in igra, trgatev mežiške trte, lepe nedelje ...) si frajtonarji letos želijo še več nastopov – tudi izven meja naše občine. S tem bi (poleg popestritve raznih prireditev) z muziciranjem promovirali tudi svoj kraj.

Želijo si enotnih oblek za nastope.

Želijo si svojega prostora za vaje. Pa seveda si želijo še več novih članov.

Ob pričakovanih nastopih v letošnjem letu vodja Mežiških frajtonarjev sokrajane že na tem mestu vabi na koncert, ki bo 25. aprila v Narodnem domu, program pa bodo popestrili še glasbeni prijatelji: Črnjanski harmonikaši, Ansambel Grega Apšnerja, skupina Modrin in Zimski kosci.

Preden zaključimo, velja posebej pohvaliti 3 mladce, ki so se na letošnjem 9. mednarodnem tekmovanju za nagrado Avsenik še posebej izkazali: šestošolec Florijan Ledinek in osmošolec Matej Neureiter sta dosegla zlato plaketo, petošolec Matevž Orešnik pa bronasto! Čestitke vsem!

In kaj reči ob koncu?

Tisti, ki znate igrati harmoniko, se lahko pridružite Mežiškim frajtonarjem. Tisti, ki tega ne znamo, jih bomo z veseljem poslušali. Eni in drugi pa si bomo morda ob priliki v Castelfidardu v Italiji ogledali 253 cm visoko in 200 kg težko največjo harmoniko na svetu.

Ida Paradiž

10. javno branje poezije OB SVETOVNEM DNEVU POEZIJE

Organizacija UNESCO, ki je v svojem bistvu zavezana k promociji demokratskih načel dostojanstva, enakopravnosti in vzajemnega spoštovanja, je 21. marec razglasila za svetovni dan poezije. Poezijo namreč razume kot nujni vir, pesnike pa kot priče pomembnim družbenim dogajanjem in spremembam, ki s poezijo širijo brezčasna sporočila.

Irina Bokova, generalna direktorica UNESCO meni, da ima vsak jezik svojo poezijo in vsak človek ključ do svoje poezije. Ali zavzema preprosto ali umetelno obliko, poezija ujame tisto, kar je v človeški izkušnji najtežje izraziti. Poezija izrazi tisto, kar se ne da povedati, skupno vsej človeški misterioznosti. Na letošnji svetovni dan poezije smo se spomnili, da je poezija univerzalna dežela, v kateri se ljudje lahko srečujejo skozi besedišča vseh barv, ritmov in zvokov. Besede, ki so zacvetele v

katerem koli jeziku, se raztezajo daleč proti svetlobi, ki ujame samo bistvo.

V Društvu Literarno gledališče Treska Mežica smo letos ob svetovnem dnevu poezije pripravili že deseto javno branje poezije, na katerem lahko sodelujejo vsi ljubitelji in ljubiteljice poezije. 21. marca so tako v dvorani Gostilne Krebs nastopili: Tilka Dorič, Berta Pavlinec, Blaž Pavlinec, Marija Oderlap,

Marjeta Zvonar Hohnjec, Helena Veršnik, Terezija Homer, Hilda Maklin, Majda Pajer, Mihael Lotrič in Peter Peruzzi. Še posebej pa nas veseli, da so na jubilejnim javnem branju nastopili tudi gostje iz CUDV Črna na Koroškem Vesna Kržišnik, Edi Rogina, Franci Pongrac in Petja Vrbnjak. Že desetič pa je v počastitev svetovnega dneva poezije nastopila pevska

skupina Gorna pod vodstvom Klavdije Freidl.

Upamo, da bodo tudi v prihodnjih letih javna branja tako lepo sprejeta in obiskana, kot je bilo letošnje.

Ajda Vasle

Fotografija (Peter Peruzzi): Sodelujoči na letošnjem javnem branju poezije.

PAVČKOVI ANGELI

»Stopite narahlo kakor v copatih, naravnost pri glavnih vratih v ta lep dan, kot bi šli v pesem. Svet naokrog je vabljev in vonljiv, čudno resen in nemalo slovesen. Nekdo se je pravkar rodil. In to je najlepša pesem. Stopite narahlo in pustite k nebesom odprta vrata. Naj skozi lije botrinja bogata – novorojenčeva pesem.« (T. Pavček)

Za prvi večer ob treski v tem letu smo izbrali pesmi Toneta Pavčka o angelih, ki jih je avtor doživljal vso življenje, pisal pa v času, ko se je spopadal z boleznijo. Angeli so ga bodrili, mu osmišljali dneve, delali družbo, ga varovali in vodili po tuzemski poti ... Pisal jih ni le zase, močno je želel, da jih podari tudi nam, saj je verjel, da ima vsak svojega angela, več angelov ... Od rojstva hodijo z nami in si podajajo vloge ob našem zorenju, menjavanju letnega časa, pa prvi zaljubljenosti, sreči, povezanosti z mamo, pa ob večerih, rojstvu dneva, pa ko smo malo bolj leni ali pa nam gre na smeh. Tudi

pijanci imajo svojega angela, pa pomorščaki, vojaki ... Na tronu sedi angel poroke, ki se mu smehljata angel ljubezni in prvega zmenka. In ko nas ta norija sveta ponese v dneve, ki jim včasih ni izhoda, pride angel miru in pomaga, da »človek pod njegovimi krili po malem postaja srečen v veri, da mir v tej idili bo večni.« (T. Pavček)

Predstavitve pesniške zbirke Angeli Toneta Pavčka sta pri Društvu Literarno gledališče Treska Mežica pripravili Petra Štirn Janota in Darja Štirn Koren, poleg njiju sta pesmi brala še Timna Bošič

Kapp in Peter Peruzzi. Večer je glasbeno imenitno zaokrožil Mešani pevski zbor Rožnik pod vodstvom Sare Kobolt. Zelo dobro obiskan večer ob treski se je zgodil 24.1.2015 v dvorani Gostilne Krebs.

Po vstopnici za literarni večer povzela
Ajda Vasle.

Fotografiji (obe je posnela Tončka Vuk):

1. Od leve: Darja Štirn Koren, Timna Bošič Kapp, Peter Peruzzi, Petra Štirn Janota
2. Mešani pevski zbor Rožnik pod vodstvom Sare Kobolt

Predstavitev knjige IVANE ČRESLOVNIK Koroška deklica Bajberli

V dvorani Gostilne Krebs se je 20.2.2015 zbrala peščica ljubiteljev literature. Na večeru ob treski smo predstavili knjigo Koroška deklica Bajberli Ivane Čreslovnik.

Ivana Čreslovnik se je rodila leta 1954. Ker je že pet let upokojenka, je svoj prosti čas posvetila pisanju. Napisala je kar nekaj socialnih črtic, s katerimi je na raznih literarnih natečajih dosegla vidna mesta. V knjigi Koroška deklica Bajberli je opisala resnično življenje revnih otrok, kot se je dogajalo nekaj let po

drugi svetovni vojni po koroških hribih. Ivana Čreslovnik je tudi predsednica Kulturnega društva literatov Mežiške doline.

Poleg nje so predstavitev knjige sooblikovali Marjeta Zvonar Hohnjec, Lidija Vidmar s čudovitim vokalom ob kitari in Peter Peruzzi.

Po vstopnici za literarni večer povzela **Ajda Vasle.**

Fotografiji je posnel Peter Peruzzi:

1. Lidija Vidmar
2. Marjeta Zvonar Hohnjec, Ivana Čreslovnik, Lidija Vidmar

21.6.2014 **MOZARTOVIH 100** Panoramski ultramaraton z 2500 višinskimi metri okrog Salzburga

»Mozart 100« je 102,5 km dolgi ultra vzdržljivostni tek s štartom v strogem centru mesta Salzburg. Namen organizatorjev v tokratni že tretji izvedbi ultramaratona je bila priprava tekme svetovnega ranga z udeležbo

mednarodne ultramaratonske zasedbe vzdržljivostnih tekačev. Ob petih zjutraj smo tekači iz 33 držav ob spremljavi Mozartove glasbe orkestra violinistov otvorili tretji Mozartov panoramski ultramaraton. Tekalci smo morali preteči

dva kroga. Prvi – 46,3 km (s celotnim vzponom in spustom 1.201 m) je potekal po brezpotjih, kolesarskih poteh, gramoznih oz. prodnatih, blatnih stezah s povratkom po zahodni obali Fuschlsee jezera do rezidenčnega trga v Salzburgu.

Na tej izhodiščni točki se je pričel drugi krog – 56,2 km (s celotnim vzponom in spustom 1.322 m) s povratkom po vzhodni obali Fuschlsee jezera s ciljem na rezidenčnem trgu v Salzburgu. Proga je bila sicer dobro označena, z izpostavljenimi panoji na ključnih mestih, ki so z napisom dali slutiti, kaj vse nas čaka. Eden takšnih je bil »The Climb«, ki te je s silovitostjo vzpona povsem vrgel iz tekaškega ritma, obenem pa obljubljal,

da bo potrebno vanj ponovno zagristi še v drugem krogu. Nekje na 80 km se je kot ena ključnih točk ultramaratona kazal vzpon z 20 % klancem, ki ga je prav tako obljubljal domiselni napis »The Wall«. Tekachi dobro poznajo pomen in izkustvo izraza »zadeti ob zid«, kjer porabiš še zadnje mišične in glikogenske rezerve v telesu.

Mističnosti oz. mita te regije, ki ju ponujajo ozki prehodi, uličice v

Salzburgu in okoliške vasi v spomin na legendarnega skladatelja, moram priznati, nisem povsem dobro začutila. Po prihodu v cilj je bila največja mistika objem domačih, topel stisk roke, solze v očeh in strašljiva misel, kako po 102,5 km teka, zdaj še prehoditi nadaljnja dva kilometra do apartmaja, kjer smo bili nastanjeni. Skrivnost je razkril taksi.

Simona Cokan

OBISK KAZAKHS

Čeprav mi je doktor že pred leti zaradi kolen dejal: »Ti si za po ravnem in za na kolo«, me v hribe zato nič manj ne vleče, pa čeprav je tudi emšo že dodal svoje! Tako se je zgodilo, da sem nekaj časa preživel v Almaty-ju v Kazahstanu, kjer čudovita pogorja na jugu mesta enostavno kličejo in vlečejo!

Večina Kazahstana je dokaj ravna, s prostranimi, neposeljenimi stepami, kjer naj bi se še pasle črede divjih konj in kamel. Je pa zato južni del države, takoj za Almatyjem, čisto nekaj drugega. Že samo mesto, v preteklosti imenovano Alma Ata, ki se začne v ravnini na višini cca. 700 m nadmorske višine, se hitro vzpenja in tako se strnjeno naselje trenutno končuje nekje na približno 1200 m nad morjem. Vendar pa tu še kar rastejo »high class« naselja, saj se tako bogatejši sloj poizkuša umakniti gostemu smogu, ki v zimskem času zalije nižje ležeče dele mesta.

V hribe se tako podam kar iz centra mesta – z avtobusom, ki vozi v stilu filma »Ko to tam pjeva«. Ima sicer vozni red, pride pa kot včasih revija Pavliha – pride, ko pride, če pride. Tudi notranjost je zanimiva, za šoferjem zavesa z franžami ali čopki ob njem pa sprevodnikov stolček, star nizek »štokrole« bi pri nas temu rekli. Tudi vozna karta je v tem stilu – ali je sploh ni in sprevodnik, fant ali djevuška v civilu, enostavno

spravi denar v žep, ali pa odtrga cca 2cm praznega belega traku, katerega rolo ima privezano k pasu. Seveda so v mestu avtobusi večinoma sodobnejši, ta pa ima očitno neko svojo tradicijo.

Tako se nato po vijugasti cesti podamo v hribe, levo in desno pa se odpirajo dolinice, v katerih so včasih pridelovali jabolka. Po njih je Almaty dobil svoje ime (alma pomeni jabolko, ime mesta pa eni razlagajo s *poln jabolok*, drugi pa z *oče jabolok*). Vsaka dolina ima svoje ime. Imenujejo se po sadjarjih oziroma vzdrževalcih sadovnjakov, ki so bili zadolženi vsak za svojo dolino. Jabolčne nasade so v času ruske vladavine v Kazahstanu večinoma opustili, sedaj pa jih počasi spet obnavljajo. Njihova jabolka sorte Aport so zelo velika in čudovito dišijo. Zato ne čudi, da stoji sredi mesta velik spomenik – jabolko, jablano z jabolki pa imajo upodobljeno tudi na kovancu.

Avtobus vozi do višine 1690 m, kjer je spodnja postaja gondolske žičnice. Ta vodi na smučišče Šimbulak (Shymbulak), poleg tega pa je tu še ogromno drsališče Medeu, s 10.500m² veliko ledeno ploskvijo in obsežnimi tribunami. Tu je bilo pridrsanih že preko

100 hitrostnih rekordov, saj dajejo višinski zrak, objekt v zavetju in dolga zimska sezona idealne pogoje za doseganje rekordov. (Poleti se ta ploskev spremeni v prostor za razne poletne športe.)

Takoj za drsališčem – južno – je velik »mud-dam«, jez, ki varuje Medeu in sam Almaty pred plazom blata in vode, ki je po tej dolini že drvel in povzročil veliko škode in žrtev.

v kratkem času dvigne na višino 2260 m, na spodnjo postajo sistema smučarskih prog in žičnic. Smučarske žičnice so moderne, evropske štirisedežnice z vmesnimi gondolami, smučišče pa se razteza do prelaza Talgar, na višini 3180 m. Smuka je, ob primernem vremenu, seveda, čudovita. Sem preveril!

Ampak tokrat se bom od spodnje postaje smučišča podal desno, v gorsko dolino. Najprej se – še po asfaltu – sprehodim mimo hribovskih dač, ki menda pripadata – ena predsedniku Kazahstana,

Vodnjak s kipom jabolka v Almatyju

V tej zelo ozki hudourniški dolini je bil menda včasih učni center za ruske »ojstrostrelce«, ki je bil med enim takih blatnih plazov popolnoma uničen in vsi v centru mrtvi.

Ker sem bolj lene sorte in ker mi dolga hoja po asfaltu pač nikakor ne ustreza, za drugi del pristopa izberem gondolsko žičnico, ki nas

Sultanu Nazurbayevu, druga pa ruskemu predsedniku Putinu, nato pa krenem po makadamu mimo še zadnjih hiš, ki naseljujejo to območje.

Sem na višini cca. 2400 m, kjer dač – počitniških hišic ni več in zavijem v dolino, ki jo obdajajo ostri vršaci, katerih vrhovi se pnejo krepko čez 1000 m nad nami.

STANSKIH GORA

Po prehojenih petnajstih minutah na levi, nekaj metrov nad počivališčem, pod košatimi smrekami naletim na prostor, namenjen spominu na Kazakhstanske hribovce, ki so v domačih ali tujih hribih in gorah končali svojo pot. V središču, na spomeniku, je spominska plošča z napisom, okoli te pa je na večje kamne pritrjeno precejšnje število spominskih plošč z imeni in letnicami.

Od tu naprej se končujejo občasne sence pod drevesi in sonce neusmiljeno pripeka. Pot vodi po zelo

Nekajkrat še zavijem po serpentinah, nato se pot zravna in tako sopiham naravnost proti jugu – v hrib seveda (le kdo je še videl, da so hribi na jugu!? Hribi morajo biti na severu, na jugu je pa morje!).

Okolica je čudovita. Levo se dvigajo ostri vrhovi, na desni pa najprej globoko v dolino vrezan hudourniški potok, nato pa spet strmo v višave. Po pobočjih si roke podajajo izpostavljeni skalni skoki, travnata pobočja in občasna področja trdoživih, visokogorskih dreves. Ob poti kar nekajkrat naletim na zaplate

prav poživljajoča. Po treh urah hoje navzgor, potem ko sem že prisopihal preko zadnjega roba, se je pred mano, na višini okoli 3000m, odprla čudovita, široka dolina. Kljub lepoti sem se odločil, da je to konec mojega vzpona, saj se moram še peš vrniti, moja kondicija pa je na psu.

Seveda sem si najprej vzel čas za počitek in s tem čas za ogled okolice. Levo in desno se vrhovi še kar vzpenjajo in vzpenjajo. Vrhovi so tu na okoli zavidljivih 4000 do 4376 m (vrh Nursultan), nekje zadaj levo pa je najvišji vrh tega

odpravim proti dolini. Malo nepričakovano sicer, a na svoji poti srečam kar precej pohodnikov vseh starostnih skupin. Dvomim sicer, da jih je med tednom veliko – danes je sobota – in se ob tem, da nas je v planinah več, kar boljše počutim, saj sem še daleč od prvih hiš.

Pot navzdol ni nič posebnega, treba je biti pazljiv zaradi kar precej »šodra«, mi je pa zelo prav prišla velika plastenka vode, saj zaradi kombinacije višine, suhega zraka in nekondicije telo rabi veliko tekočine.

Drsališče Medeu

Jez, ki varuje mesto in drsališče, za hribi Almaty, pod kopreno smogo

Spominske plošče

gruščnati poti (naši južni bratje bi rekli – kobajagi cesti), ki je bila grajena za potrebe gradnje in vzdrževanje meteorološke postaje, ki se nahaja v hribih na višini cca. 3200 m. Na žalost tudi tu nekateri ne morejo brez svojih jeklenih konjičkov, čeprav je »cesta« primerna kvečjemu za traktor ali specialna vozila.

čudovitega planinskega cvetja, kakršnega v naših hribih pač ne najdemo. Po smogu in avtomobilskem norenju v Almatyju (večina voznikov izpitov naj bi bila menda kupljena ali podarjena, za rojstni dan, recimo) sta mir, v katerega je vkomponirano le žuborenje hudourniškega potoka, preleti črnih planinskih kavk in čisti zrak, v tej dolini

področja – Talgar s svojimi impresivnimi 5017 metri. Naravnost pred mano, proti jugu, sta dva velika ledenika (na koledarju piše, da je avgust), malo pred desnim ledenikom pa vidim betonski zid, ki varuje meteorološko postajo. Kljub letnemu času in jasnemu, sončnemu vremenu je na tej višini že kar hladno, tako da se kar hitro

Po isti poti sem se torej spustil do zgornje postaje žičnice, kjer sem imel občutek, da sem nekje v avstrijskih Alpah, ne pa v centralni Aziji. Ker laškega tam še ne točijo, sem se zadovoljil pač z ruskim žiguli-jem, nato pa se prijetno utrujen z gondolo vrnil v dolino.

Metod Mališnik

Ker je pot tja tako zelo dolga, sem se odločila, da se še malo pomudimo v Avstraliji. Lepo je spoznavati nove dežele, a prav tako (ali pa morda še bolj) zanimivo je, kako isto deželo doživljajo različni ljudje. Zato sem za odgovore zaprosila še nekoga, ki je "tam spodaj" šele kratek čas.

Ida Paradiž

MEŽIČARJI PO SVETU

Kdo ste in kje živite?

Sem Miha Doler, živim pa v Brisbanu v Avstraliji.

Kako dolgo ste že tam in zakaj ste tja odšli?

Tukaj sem dobro leto. Že kot otrok sem si želel živeti v Avstraliji. Ker pa situacija v Sloveniji ni rožnata, sva z Rebeko sklenila, da poskusiva zaživeti in uspeti v Avstraliji.

V čem se nov kraj in vaše zdajšnje življenje najbolj

razlikujeta od tistega prej?

Brisbane je po prebivalstvu največje mesto v Queenslandu in tretje največje v Avstraliji, tako da je prva razlika v velikosti mesta samega. Prišla sva iz dvomilijonske države v dvomilijonsko mesto, kjer ni nikoli dolgčas in se vedno kaj dogaja. Druga velika razlika pa je podnebje. Je zelo toplo, zime, kot

jo poznamo mi, praktično ni. Poletja so zelo vroča in soparna, pozimi pa temperature redko padejo pod 20 stopinj čez dan.

Kaj vam je tam najbolj všeč?

Ljudje so zelo sproščeni in prijazni. Avstralija je multikulturna država in tukaj lahko najdeš res vse. Poizkusiš lahko ogromno različnih vrst hrane, pijače in spoznaš ljudi iz celega sveta. Zelo mi je všeč podnebje, saj skoraj vsak dan sije sonce.

Kaj najbolj pogrešate?

Najbolj pogrešam družino in prijatelje, pogrešam tudi sneg, vendar samo za kakšen teden, pa našo skupno družinsko smučanje, pogrešam tudi regat in »grumpe«, katere pa sem prav ta teden prvič naredil sam, in so kar uspeli.

Kako pogosto se vračate/prihajate na obisk v domovino?

V Mežico se zaenkrat še nisem vrnil, se pa z domačimi pogosto slišimo in vidimo preko Skype, si pošiljamo slike in sporočila po Vibru.

Kako vidite Mežico, ko pridete domov?

Tudi na to vprašanje ne morem odgovoriti, vendar sodeč po slikah iz facebooka in pogovorih s prijatelji, se kaj dosti v tem letu še ni spremenilo.

Živi blizu vas še kaj Slovencev/Korošcev? Se srečujete?

Ko sva z Rebeko prišla sem, sva živela pri Mežičanki Jožici Verbole, ki živi v Avstraliji že 44 let in nama je bila v veliko pomoč. Jožica in njen mož Mick sta nama zelo pomagala, da sva se hitro in

brez problemov vključila v novo in drugačno življenje "tukaj spodaj". Redno se druživa še z eno Mežičarko in njenim partnerjem. Stike pa imava še z eno družino s Koroške.

Ali v trgovinah najdete tudi kakšne izdelke iz Slovenije?

V trgovini »Brusnica«,

katere lastnica je Bošnjakinja, lahko najdeš kar precej domačih stvari (pariško salamo, paštete, smokije, radensko, cedevito ...), pa tudi meso, ki ga kupiš tam, je od slovenskega mesarja in je zelo podobno našemu.

Kaj vedno odnesete s seboj, ko se vračate z obiska v

domovini/oziroma, kaj naročite tistim, ki vas pridejo obiskat?

Avstralija je zelo stroga pri uvozu stvari v državo, zato, na primer, ne smeš uvoziti nobenega mesa in skoraj nobene hrane na splošno, zato niti ne vem, kaj bi hotel, da mi prinesejo, ko pridejo na obisk.

Bi pa z veseljem pojedel kakšno domačo suho salamo.

Tipična jed / pijača / kakšen poseben običaj v novi deželi?

Za zajtrk Avstralcji jedo vegiemite (jed iz kvasa in začimb!), ki pa meni ni posebej všeč, zelo radi imajo tudi mesne pite.

Všeč mi je pa BBQ (vse vrste mesa na žaru), zelo dobri so steaki. Imajo dobro pivo in vino. Avstralcji so zelo na easy in praktični, zato skoraj vse praznike, ki so med

tednom, prestavijo na petek ali ponedeljek, tako da imajo podaljšane vikende.

Poslušate slovensko glasbo? Katero?

Slovenske glasbe skoraj

ne poslušam, imam pa v avtu nekaj CD-jev od Pera Lovšina, Vlada Kreslina in Iztoka Mlakarja.

Kako obvladate tuj jezik? Primer kakšne besede s prevodom ...

Angleščina mi že od nekdaj ne dela preglavic in ni problema s sporazumevanjem, se pa pri Jožici zelo radi pogovarjamo v naši lepi koroščini.

Kdo smo?

Smo Izobraževalno kulturno društvo mladih Perkmandelci Mežica. Delujemo že 12 let in v tem času smo za naše najmlajše in mlade v kraju organizirali veliko kakovostnih programov ter aktivnosti, ki so še dodatno popestrili dogajanje v Mežici. Člani prihajamo iz vseh smeri, tako s humanističnih kot tudi z naravoslovno-tehničnih, kulturnih in športnih področij. Znanje in izkušnje, ki jih doprinasamo, so glavni dejavnik razvoja društva in njegovih aktivnosti.

BI POSTALI ČLANI DRUŠTVA PERKMANDELCI?

Kaj počnemo?

Naš glavni cilj je zagotavljanje pogojev, ki so potrebni za izvajanje naših programov ter hkrati tudi aktivnosti v podporo razvoju zdrave, uspešne in pozitivno naravnane mladine. Drugi cilji društva so naravnani k turističnemu, kulturnemu, športnemu in varnemu razvoju domačega kraja in domače regije Koroške. V vseh teh letih smo pripravili veliko dogodkov in projektov, v zadnjem času pa so naši najodmevnejši:

- Tabor za otroke
- Božično – novoletni direndaj
- Noč čarovnic
- Vzemi šport, ne droge in alkohol
- Dan boja proti aidsu
- Perkfest
- druženje na ustvarjalnih in športnih delavnicah in še mnogi drugi ...

Pridruži se!

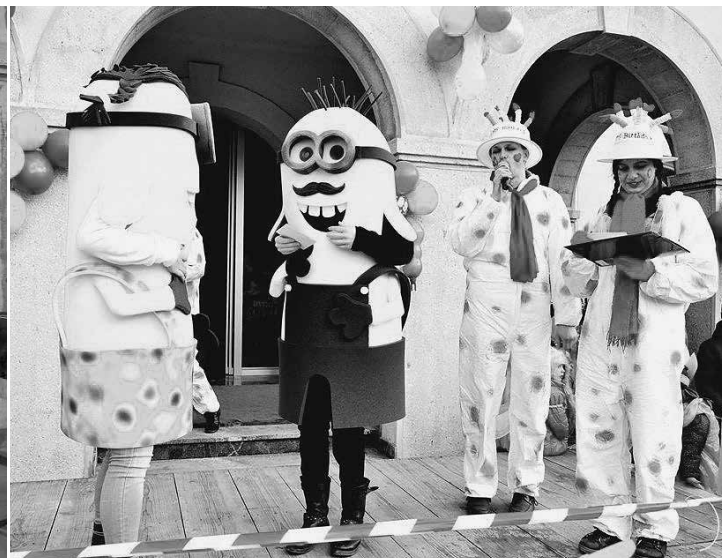
Si aktiven in rad spoznaš nove ljudi, si pozitivne narave, delaven in komunikativen, predvsem pa uživaš pri delu z otroki? Potem se nam pridruži, postani član društva Perkmandelci in nam pomagaj pri uresničevanju vseh dejavnosti, ki našim otrokom in mladim prinašajo aktivno preživljanje prostega časa, predvsem pa veselje in dobro voljo. Lahko se oglasiš v naših prostorih v Narodnem domu Mežica, obiščeš našo spletno stran, kje lahko izpolniš pristopno izjavo (www.perkmandelc.com) ali pa pridobiš več informacij na: info@perkmandelc.com

Društvo Perkmandelci

Recept za 60. PUSTNI KARNEVAL

- 60 dolgih, norčavih, igrivih, nasmejanih pustnih let,
- vrtnarji z dehtečimi tulipani,
- zvezdni prah zaspanih zvezdic, nekaj luninih žarkov,
- kraljeviči s hrabrimi vitezi in prelestnimi princesami,
- koš melodij Pihalnega orkestra Rudnika Mežica,
- 40 plesnih korakov balerin, tolpa pajkov z mrežami vred,
- 3 miške, mravlje brez mravljišča,
- nekaj dobrih naukov starejših občanov, ki čakajo na svoj dom v Mežici,
- močerad s čarovnico,
- 8 piratskih sabelj, ducat hudičevih rogov, družina prašičev,
- na stotine pisanih balonov,
- slastni krofi Pekarne Rednak,
- na desetine litrov čaja,
- poljubno število svežnjev bonbonov,
- čeber sladkorne pene,
- 3 vrči različnih norčij,
- 12 hektolitrov smeha,
- 16 slastnih kosov tort, postreženih na traktorju,
- kombi kurentov iz Dornave,
- zabava do jutranjega svita.

Recept je na dan gospoda svetega Valentina, 14. februarja 2015, več kot uspešno zamesilo Turistično društvo Mežica. Ker pa je recept za 60. pustni karneval precej zahteven in menda zanj potrebuješ nekaj čarovniških veščin, nam je nenavadne sestavine s svojo čarobno paličico pomagal zamesiti spretni čarodej Jole Cole, ki je pričaral tudi nekaj kilogramov otroške sreče in veselja. Unikatne in edinstvene sestavine so prispevali otroci Osnovne šole Mežica in Vrtca Mežica, občani in občanke ter prijatelji iz drugih krajev. Da so se vse dragocene sestavine med sabo dobro sprijele, smo potrebovali nekaj glasbe Pihalnega orkestra Rudnika Mežica in DJ Borisa, da pa smo kot končni izdelek lahko postregli najboljši pustni karneval v deželi Koroški, so svoj vsakodnevni trud prispevali naši dragi sponzorji in Občina Mežica. Neprecenljive nasvete o peki nam je prišepnila najboljša pekarna v mestu, Mirko in kurenti iz Dornave pa so nas naravnost iz mrzlega pekača tetke zime varno popeljali na omizje tople pomladi.

Brez vseh vas nam pustna poslastica ne bi uspela!

Recept je – preverjeno – norčav in slasten.

Vsekakor vam z njim okus pomladi pričramo tudi prihodnje leto.

Vaše Turistično društvo Mežica

(Nina Petek)

350 LET OD ZAČETKA rudarjenja v Mežici

Letošnje leto bo v Mežici v znamenju obeležanja spomina na častljiva stoletja kopanja svinčeve in cinkove rude.

Statistika pravi, da so v dobrih treh stoletjih rudarjenja rudarji odkopali 19 milijonov ton svinčeve in cinkove rude, za kar so morali odkopati preko 800 kilometrov rovov. Uraden začetek: leto

1665 (iz tega leta so prvi pisani viri o izkoriščanju rude v naši krajih), konec: leto 1994 (izdelan projekt zapiranja Rudnika svinca in cinka Mežica, dokončno ustavljena proizvodnja svinčeno-cinkove rude). To so številke. Za temi številkami pa so ljudje – njihov šiht, znoj, žulji, strahovi ... Za številkami so življenja – knapov in njihovih družin.

Rdeča nit vseh štirih letošnjih izdaj

Šumca bo ravno obeleževanje te obletnice. V tej številki (nadaljevanja pa v naslednjih) preberite o šihtih, znoju, žuljih, strahovih – o življenju knapa. O dogodkih, povezanih z obletnico začetka rudarjenja v naših krajih pa bomo še pisali v letošnjem letu.

Srečno!

J.V.

Spomini Slavka Mališnika na šolanje in delo v rudniku

Okoli 1926

Dedi se je z Jesenic z družino vrnil nazaj v Mežico in se zaposlil v jami Rudnika Mežica.

Bil je ročen za vsako delo. Čeprav neizučen, je za domače potrebe kolaril (izdeloval ročne vozičke), mizaril in drugo. Ko je bil upokojen, je od časa do časa dobil od rudnika dodatno zaposlitev – izdelavo coklačev. Takrat še niso poznali gumijastih škornjev, pač pa so v jami, posebno v predelih z vodo, nosili na nogah coklače. To je bil čevljar z lesenim, spodaj s pločevino okovanim podplatom, na ta leseni podplat pa pribit zgornji del usnjenega čevlja.

Okoli leta 1900

Med tednom so vse ženske, prebiralke rude, med njimi je bila tudi moja bica Alojzija, stanovale v samskem domu (Berghausu) blizu prebiralnice v Heleni. V soboto popoldan so se vračale domov,

v nedeljo zvečer ali v ponedeljek zgodaj zjutraj pa so se spet vračali na delo. Kolikor so rabile hrane za med tednom, so jo ob začetku tedna prinesle s seboj od doma. Ves denar ki ga je bica zaslužila, pa je morala oddati očetu. Pravila mi je tudi, kako so si zjutraj, še pred svitom, kuhale in segrevale kavo (projo).

Ob osvetljavi s treskami si je vsaka posamezna na štedilnik že zvečer pripravila svoj piskerček z vodo. Tako so si tudi nekega jutra kuhale in ogrevale zajtrk. Eni izmed sosed pa voda ni in ni hotela zavreti. Vse so že pojedle svoj zajtrk, ona pa še vedno ni mogla zakuhati kave. Nazadnje jo je ujezilo, zagrabila je pisker in izlila vsebino v večjo posodo ter ob leščerbi ugotovila, zakaj voda ni in ni zavrela. Ponoči se je v piskru utopila miš! Seveda je ostala tisti dan brez zajtrka, pa tudi pisker se ji je tako zagnusil, da ga je vrgla v stran.

1937

* Peti razred osnovne šole je bil nekakšen mejnik, ko smo se dotedanji sošolci razšli: ti, ki so se namenili kasneje študirati, so odšli v gimnazijo Maribor, Ptuj; tisti, ki smo se namenili kasneje izučiti pri rudniku za električarje, ključavničarje itd., smo se v domačem kraju vpisali v meščansko šolo (pogoj rudnika), ostali pa so nadaljevali šolanje z vpisom v 6. razred osnovne šole, v njej so ostali do dopolnjenega 15 leta. Plačevanje šolnine je bilo za meščansko šolo malenkostno, v njej je bila zajeta tudi izposojevalnina za učbenike.

* Vsa leta osnovne šole smo imeli dan pred Božičem v šolski telovadnici proslavo in obdarovanje. V telovadnici je bilo na odru postavljeno božično drevo (v telovadnici je bil manjši oder, na katerem so bile od časa do časa uprizorjene razne šolske igre

Prebiralke rude v Podpeci / pred 1. svetovno vojno

za prebivalce Mežice ter razni drugi nastopi) – pod njim pa razna darila. Ta darila so bila: čevlji, nogavice, rokavice in oblačila, pripravljena za otroke revnejših družin. Vsi osnovnošolci pa smo ta dan dobili 1/2 kg belo štruco in konec klobase. Obdaritev in pogostitev je v glavnem financiral rudnik, del pa občina Mežica. To je bila malica, katere smo se osnovnošolci vse leto že vnaprej veselili.

1936

* Ko je kdo umrl, so bili pri rudniku Mežica zelo pozorni napram svojim družinam. Primer: Moj stric se je kot nekdanji član Sokola zameril vodilnim, ker je na občinskih volitvah glasoval za nasprotno stranko, zato pri rudniku ni dobil zaposlitve. »Zakaj ste pa drugače glasovali,« ga je zavrnil rudarski inženir Gogola. Ko pa je mu

je umrl oče, je stric dobil pošto, da se zglesi na Glančniku in takrat tudi dobil zaposlitev v jami.

- * Na pust se pri rudniku ni delalo. Zaposleni so bili le na najnujnejših delih – dežurni, strojniki pri črpalkah itd. Pouk v šolah pa je tekel normalno naprej.
- * Plača pri rudniku je bila vsakih 14 dni. Ko so starši z odrekanjem in varčevanjem v enem letu (!) zgradili hišo (prej so stanovali v »hauzu«; stanovanja so se tam smatrala za boljša, čeprav je bilo treba na stranišče na štrbunk preko zunanjega hodnika), je za prevoz ob selitvi poskrbel rudniški voz na konjsko vprego. Elektrike in vode ob vselitvi v hiši še ni bilo. Ob večerih so si svetili s karbidovko ali svečo, vodo je bilo treba prinašati iz Šumca ali iz vodnjaka pred gostilno Tof.
- * Rudniški delavci so dobili kot **deputat** 1941 letno 4m bukovih drv in 2 toni

rvavega – trboveljskega premoga. Ta deputat so si bližnji zvozili domov »samotež«, medtem, ko so ga oddaljenejši odvažali z najeto konjsko vprego.

Večje privilegije so pa imeli rudniški uslužbenci. Le-tem so pripeljali drva že zrezana na dom in jih poravnali v drvarnico, pa celo za na drobno razcepit so jim bili poslani delavci od rudnika.

- * Za zdravje rudarjev, njihovih družin in ostalih prebivalcev je v glavnem skrbel dr. Ramšak – rudniški zdravnik in primarij v bolnišnici Črna. On je v prvi Jugoslaviji 2x ali 3x na teden prihajal na Poleno ordinirat, sočasno pa je bil tudi zobozdravnik za puljenje bolečih zob. Zobozdravnik je bil na Prevaljah dr. Flis, k njemu smo hodili iz Mežice peš plombirati zobe.

* Pred koncem tretjega letnika meščan-

ske šole pa smo morali s šolanjem začasno prenehati, ker so 6. aprila 1941 tudi našo takratno domovino napadli Nemci in jo zasedli.

- * Naslednje mesece pouka v šoli ni bilo. V razredih so bili začasno nameščeni nemški vojaki, ko pa so ti odšli, je ostalo za njimi razdejanje. Izropana šolska knjižnica, razmetane učne knjige, zvezki in risbe. Po teh razmetanih stvareh smo nato še otroci brskali in iskali svoje stvaritve – risbe, šolske zvezke itd.
- * Kmalu je prišlo tudi do menjave denarja. Za 1DM (marko) smo morali odšteti 20 din.
- * Ko se je življenje malo pomirilo, se je pojavilo za otroke vprašanje, kaj zdaj? Pouka ni bilo, doma pa tudi ne posebne zaposlitve. Večinoma vsi nekdanji sošolci smo se zaposlili na izdelavi ceste za povezavo z Avstrijo oz. Libučami. Na cesti sem delal dober mesec in pol, ko se je zopet začel v šoli pouk. Večina sošolcev se nas je vrnila v šolo, nekaj pa jih je šlo v pouk k obrtnikom ali k rudniku. Vsi, ki smo hodili pred vojno v 3.razred meščanske šole, smo se vpisali v 4.razred oz. zadnji razred meščanske šole. Pridružili so se nam pa tudi večinoma vsi oni, ki so pred vojno hodili v gimnazije po raznih mestih v Sloveniji. Pouk je bil samo v nemščini, čeprav smo ugotovili, da sta dve profesorici znali slovensko.

1942

- * Šolanje je bilo končano. Kaj zdaj? Koncem julija, 42 se je za učence v rudarstvu opravljal izpit. Nad takratnim tunelom, pred vhodom v jamo na Glančniku, so postavili večjo pločevinasto ploščo, na katero je moral vsak posameznik pisati in računati naloge, ki jih je zastavljal poleg nemškega inženirja še rudarski nadzornik. Po opravljenem izpitu je izpraševalec naročil, da se moramo primerno oblečeni za v jamo prigrasiti dne 1. avgusta zjutraj ob 5h.
- * Ostal mi je v spominu ta dan, 1.8.1942.

Posedli smo v odprte vagončke – lore in se odpeljali v temni rov. Po dva in dva skupaj na sedežih, močno oblečeni proti prepihu, s kapo ali klobukom na glavi in svetilko »karbidovko« v roki. Sedež eni z obrazom, drugi s hrbtom proti smeri vožnje, smo novinci ob ropotu koles in lore v strahu ogledovali približajoče in umikajoče se stene rova, dokler nismo po približno pol ure prispeli do zadnjega postajališča ob vpadniku Barget. Tu me je ob razmestitvi rudarjev na delovišča glavni nadzornik dodelil v pomoč starejšemu, v obraz kosmatemu, manjšemu, čokatemu tesarju Francu. Z njim sem odšel na 11. obzorje, na »ta dolgo« imenovan rov, kjer sva polagala 300 m pločevinaste cevi za zračenje. Ob polovici smene naju je obiskal glavni nadzornik in naju poslal na 7. obzorje, na pomoč pri dvigovanju iztirjene lokomotive. (Kasneje, ko sem bil po že končanem šolanju na rudarski tehnični šoli v Ljubljani zaposlen v jami kot nadzornik in sem se spominjal prvega dne v jami, me je glavni nadzornik vprašal: »Ali si pa lahko prijemal in držal zračne cevi?« Ker Franc je imel navado, da je čikal tobak in ni pazil, kam je pljunil!)

- * Naslednje dneve in mesece sem v glavnem pomagal premetavati v drče nastreljeni material ali ga voziti s karjolo. Par dni sva bila na odkopu nad 13. obzorjem skupaj s sosedom Pepijem. Poprijela sva se in res pridno spravljala material v drčo, tako da je imel vozač na 13. obzorju kaj odvažati. Med smeno naju je obiskal nadzornik Gregor, sicer doma iz Libuškega polja. Po pregledu delovišča je dejal: »Mojgruša, puba, korkaj nista naradva.« Naslednji dan sma pri delu še bolj poprijela. Ugotovitev Gregorja pa je bila enaka kot prejšnji dan. Tretji dan sva pa delala bolj počasi in kamot. Tokrat naju je pa pohvalil: »Puba, dons sta bva pa pridna!« Tako nama je z drugimi besedami dal vedeti, da se

ne smema presiliti ali pretiravati pri delu.

- * Sredi meseca septembra se je začela za nas, kutarje (po nemško »kuterjunge«, po slovensko »učenec v rudarstvu«), šola. V mežiški šoli smo imeli pouk 2x na teden, ostale štiri dni pa smo bili v jami oz. kamor smo bili razporejeni. Šolski program je namreč predvideval delo in priučitev na vseh rudarskih delih: vozaških, kopaških, tesarških itd., pa tudi spoznavanje poklicev kot so: kovaški, strojniški, elektriarski, zidarski itd., pač vseh poklicev, ki so jih rabili pri rudniku. Tako sem poleg jamskih začetnih poklicev bil v letu, 43 na praksi po en mesec tudi pri kovačih in električarjih na Glančniku, ter pri zidarjih ob gradnji kleti za stanovalce barak in samskega doma.
- * V jami smo imeli kutarji še eno nalogo – tisti, ki je prišel na vrsto, je moral v lesene posode (puče) na sodu natočiti pitno vodo, ter jo razvoziti po obzorjih, kjer se je delalo.
- * Vsak dan smo se pred odhodom v jamo zbrali v večjemu prostoru stare jamske uprave (zidane stavbe pred vhodom Glančnik), kjer je eden izmed starejših knapov vodil molitev, nato pa je nadpaznik ugotavljal navzočnost. Ugotavljanje navzočnosti je bilo v istem prostoru tudi po prihodu iz jame.
- * Kakor je bila navada v rudarskih družinah, je žena ali mati vstajala bolj zgodaj kot pa rudar in pripravila zajtrk. Navadno belo kavo in koruzne žgance. Za malico pa je nesel vsak s seboj: kruh in jabolko, le včasih h kruhu tudi »špeh«.
- * Kopalnice za jamske delavce takrat še ni bilo. Vsak rudar si je že doma oblekel delovno obleko in vzel karbidovko ter odšel na delo v jamo. Ravno tako se je ves prašen in umazan vračal domov, kjer se je šele lahko umil in spreoblekel. Bil pa je lep pogled, če si opazoval zvečer, ko so se rudarji vračali s prižganimi karbidovkami domov.

RAZISKUJEMO ZGODOVINO RUDARJENJA

Z OTROKI RAZISKUJEMO ZGODOVINO MEŽICE IN ZATO SMO SE SKUPAJ Z DRUŽINSKIMI ČLANI PODALI POD PECO. DA SPOZNA MO, KAKO SO NEKOČ DELALI »KNAPI«, IN DOŽIVIMO OKOLJE, V KATEREM SO SLUŽILI VSAKDANJI KRUH.

Preko pripovedk smo izvedeli veliko o življenju rudarjev in spoznali tudi Perkmandeljca, ki pa, ne boste verjeli, nas je obiskal tudi v rudniku. In nas presenetil! Bilo je res zanimivo, poučno, praznično in lepo. Ko pa so ugasnile svetilke in nam je rudar »Lupša« ob sveči povedal zgodbico, pa nepozabno in čarobno.

Tudi babice, prababice, dedke, tete, mame ... smo povabili, da si skupaj ogledamo rudarjevo stanovanje. Ob pripovedovanju o življenju rudarjeve družine so sodelovale tudi babice in prababica. Spoznali smo način življenja nekoč, posodo, ki so jo rudarji uporabljali, jedilnik, videli celo ledene rože na oknih, opazili likalnik in

iskali razlike med stanovanjem danes in nekoč. Izvedeli smo veliko zanimivosti o življenju nekoč, ki nam jih je predstavila rudarka Danica s posebnim čutom za sočloveka. **Skupaj nam je bilo lepo!**

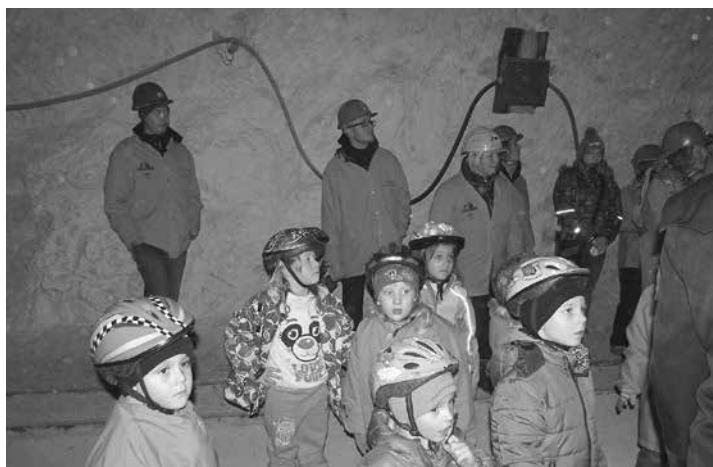
In ob koncu smo imeli tudi obisk. Obisk Milinega strica – rudarja Marka, ki nam je povedal veliko zanimivosti o rudarjih in rudarjenju. Obiskal nas je v rudarskem »gvantu«, ki šteje 28 gumbov, kolikor let je imela Barbara ob smrti. Prisluhnilni smo pripovedkam, ki krožijo med rudarji, spoznali rudarjevo orodje, si na glavo

nadedli čelado in spoznavali nove – rudarske izraze: obzorje, šaht, petrolejka, kalcit ... Danes je ogled podzemlja za nas čaroben, nekoč pa je vhod v podzemlje predstavljal rudarjem trd vsakdanji kruh. Želeli smo, da vse to spoznajo tudi naši otroci.

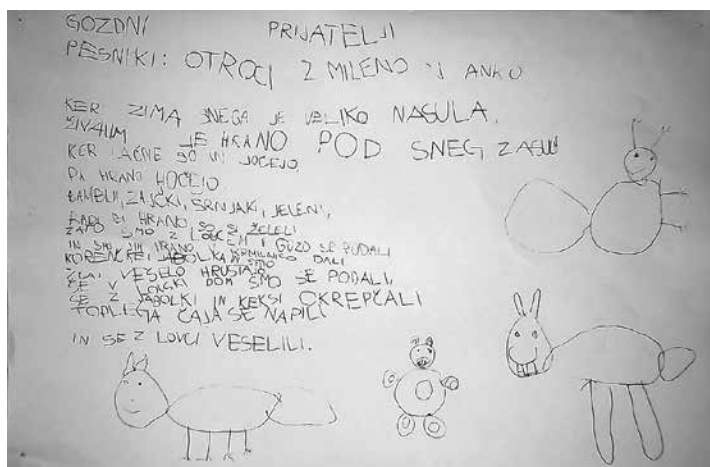
Za nepozabne izkušnje iskrena hvala ge. Suzani Štruel, vsem omenjenim v članku ter celotnemu kolektivu Podzemlja Pece.

Zgodovina je učiteljica življenja. (Kitajski pregovor)

Romana Šepul

GOZDNI PRIJATELJI – OTROCI iz vrtca prijateljujejo z LOVCI

**V VRTCU MEŽICA ŽE VRSTO
LET USPEŠNO SODELUJEMO Z
LOKALNIMI INSTITUCIJAMI IN
DRUŠTVI.**

Eno izmed njih je tudi Lovsko društvo. Lovca Miro in Tim sta nas skupaj z lovskim psom pričakala pred Lovskim domom. Spoznali smo oblačila lovca, si podrobno ogledali lovsko palico, daljnogled, eden izmed njiju je imel oprtan nahrbtnik, drugi pa koš s senom. Najboljša »učilnica« je seveda tista v naravi, zato smo se z lovčema in lovskim psom podali v gozd, kjer smo v novozapadlem snegu opazovali sledi živali in ugotavljali, čigave so. Ogledali smo si lovsko opazovalnico in spoznali njen

pomen, pot pa nas je vodila še globlje v gozd do krmilnice. Živalim smo nasuli seno, jabolka in korenje, lovca pa sta nas poučila, da lovci skrbijo za živali v gozdu v vseh letnih časih, ne le pozimi. Spoznali smo, da so lovci skrbniki gozdov, da v gozdu velja poseben red in spoštovanje do narave in živali ter da je v Sloveniji veliko lovcev, ki so združeni v lovske družine.

Na poti nazaj smo se ustavili še v Lovskem domu in si ogledali še nekaj lovskih trofej. G. Drago Triplat nam je medtem skuhal čaj, da smo se pogreli, ter nam postregel s keksi in jabolki ...

Da je bil dan z lovci res nekaj posebnega, priča tudi pesem, ki je nastala na pobudo otrok. V njej nastopajo ... kaj mislite kdo?

GOZDNI PRIJATELJI
Pesniki: otroci z Mileno in Anko

KER ZIMA SNEGA JE VELIKO NASULA,
ŽIVALIM JE HRANO POD SNEG ZASULA.
KER LAČNE SO IN JOČEJO,
PA HRANO HOČEJO.
BAMBIJI, ZAJČKI, SRNJAKI, JELENI,
RADI BI HRANO, SO SI ŽELELI.
ZATO SMO Z LOVCEM V GOZD SE PODALI
IN SMO JIM HRANO V KRMILNICO DALI.
KORENČKE, JABOLKA IN SENO
ZDAJ VESELO HRUSTAJO.
ŠE V LOVSKI DOM SMO SE PODALI,
SE Z JABOLKI IN KEKSI OKREPČALI.
TOPLEGA ČAJA SE NAPILI
IN SE Z LOVCI VESELILI.

Milena Starc

NA JAPONSKEM

NAŠ PRIJATELJ JAKOB JE S SVOJO DRUŽINO JESENI OBISKAL JAPONSKO. V VRTEC SE JE VRNIL POLN VTISOV IN PRIGOD, KI JIH JE ŽELEL DELITI Z OTROKI.

Da smo si vse skupaj lažje predstavljali, smo tudi mi odpotovali na Japonsko. Tja smo poleteli z letalom in si na velikem platnu ogledali fotografije znamenitosti, ki sta jih za nas pripravila Jakob in njegov oče.

Japonska nas je prevzela, želeli smo si ustvarjati. Oblikovali in poslikali smo japonsko oblačilo – kimono, vsak otrok je izdelal svoj lampijon in japonski instrument – den den daiko. Ob dnevu otroka smo izdelali

pisane ribe, ki jih tudi japonski otroci izdelajo ob svojem prazniku. Te ribe obesijo pred hiše, kjer plapolajo v vetru in se spremenijo v zmaje, ki prinašajo zdravje in moč.

Obiskala nas je tudi japonska deklica in nam prebrala tradicionalno pravljico o čudežni pahljači. Seveda smo jih izdelali tudi mi in okrasili našo igralnico. Zelo radi smo po-

slušali tradicionalno japonsko glasbo in ob njej plesali ter se sproščali. V igralnico smo prinesli tudi pravi pravcati bonsai, malo japonsko drevo, ki je krasil naš japonski kotiček.

Imeli smo se zelo lepo, in kot je rekel naš prijatelj Bojan: »Na Japonskem je fajn!«.

Otroci z Evo in Marjetko

ZDRAV DUH V ZDRAVEM TELESU

V SODOBNEM ČASU POGOSTO SREČUJEMO PRIPOROČILA, KAKO OHRANITI NAŠE ZDRAVJE. TUDI VZGOJITELJI RADI SVETUJEMO OTROKOM, KAJ JE ZA NJIH ZDRAVO IN KAJ NE, POGOVARJAMO SE O ZDRAVI PREHRANI, O POMENU GIBANJA, SPROŠČANJA, UMIRJANJA ... ZATO, DA BI SE POČUTILI DOBRO, DA BI LAŽJE RAZMIŠLJALI IN OHRANILI SVOJE ZDRAVJE.

V preteklem mesecu smo si v naši skupini zastavili vprašanja:

- "Kaj je zdravo za naše telo?"
- "Kaj lahko mi naredimo, da ostanemo zdravi?"
- "Zakaj se lahko premikamo – giblujemo, skačemo?"

- "Zakaj lulamo, kakamo ... ?"
- "Kaj je prva pomoč?"
- "Kako nastanejo zdravila in zakaj jih potrebujemo?"
- "Kako se umirimo?"

Skupaj smo iskali odgovore na naša vprašanja. Ob raziskovanju smo si pomagali s stro-

kovno literaturo in različnimi zunanji sodelavci ter starši, ki so se z veseljem odzvali našemu povabilu in v našo igralnico prinesli veliko novih informacij, izkušenj in znanja. Spoznavali smo naše telo, dele telesa, tipali našega okostnjaka, se smejali ob raziskovanju njegovih delov, se skupaj z njim razgibavali in s pomočjo slikovnega materiala opazovali notranje organe.

Mišice obraza smo si razgibali skupaj z **go. Jožico Kordež**

vprašanja, ki so jih postavili v zvezi z načrtovanjem jedilnikov. Povprašali so jo: »Zakaj v vrtcu ne jemo pice, pomfrija in kečapa, pa hamburgerjev?«

Veseli smo bili tudi obiska **Nežine mame Mojce, ki nam je predstavila nekaj nam manj- ali celo neznanih sadežev.** V igralnico je prinesla avokado, marakujo, mango, kokos in izdelke iz kokosa ter mini banane. Spoznali smo pomen sadežev

zdravnica, Julijina mama Špela, ter farmacevtka, Jaševa mama Gabrijela.

Mama zdravnica nam je povedala, kaj pomeni prva pomoč in otroke opozorila, da lahko tudi oni pomagajo pri nesrečah in poškodbah, čim prej pokličejo na pomoč in zavrtijo telefonsko številko 112. Vsak otrok pa je k zdravniku prinesel svojega medvedka in se z zdravnico pogovoril o njegovih težavah. Ooo, ubogi medvedki – imeli so težave

doživeli, ko smo skupaj izvedli nekaj eksperimentov kar iz sestavin, ki jih najdemo v kuhinji. Bili smo navdušeni!

Ob koncu izvedbe projekta pa smo poskrbeli tudi za umirjanje, sprostitev, boljše počutje, napajanje z energijo. Z vadiateljico joge **ga. Katjo Kotnik Prosenjak smo izvajali uro pravljične joge za predšolske otroke.** Tako smo umirili svoj um, poskrbeli za notranje ravnotežje in se ob tem še dobro razgibali.

Šumah, ki izvaja jogo obraza po sistemu Savinine joge obraza. Bilo je zanimivo, poučno, smešno, veselo in naši obrazi so zažareli. Vaj pa nismo izvajali le ta dan ampak z njimi z velikim navdušenjem še nadaljujemo.

Obiskala nas je tudi **ga. Helena Pavlič, ki oblikuje jedilnike** za naš vrtec, in skupaj z nami zajtrkovala, sodelovala pri umivanju zobkov in nam povedala, kaj je pomembno za naše zdravje. Zelo konkretno, s pomočjo prehranskih artiklov in konkretnih ponazoril, nam je predstavila Prehransko piramido in poudarila pomen gibanja in pitja vode za naše zdravje. Otrokom pa je odgovorila tudi na nekatera

za naše zdravje in uživali ob okušanju manga, marakuje in mini banan. Ob pomoči hišnika smo »odprli« tudi kokos, spoznali najbolj čisto vodo – kokosovo vodo ter pojedli kokosovo meso. Veliko navdušenja smo zaznali pri okušanju kokosovega masla in moke. Manj vseč pa nam je bil avokado, kljub temu, da nam je Nežina mama povedala, da je zelo zdrav za razvoj naših možganov. Spretno ga je skupaj z mini bananami, naravnim jogurtom, medom ter mlekom združila v zdrav in zelo okusen napitek, ki nam je zelo teknil.

Ker pa ljudje nismo vedno zdravi in potrebujemo tudi pomoč zdravnikov in zdravil, sta nas v igralnici obiskali tudi

s kakanjem, pa bruhanjem, vročino, poškodovane ali celo zlomljene roke, noge, pa glavobole in še in še ... Bilo je zanimivo in poučno, še posebej zabavno pa, ko so se še otroci spremenili v zdravnike in svojih medvedkom nadeli opornice, povoje in obliže.

Če smo bolni pa potrebujemo tudi zdravila. Katera vsa zdravila poznamo, nam je pokazala Jaševa mama. Opazovali smo tablete, svečke, pršila, kapljice, sirupe ... in spoznali, kako zdravila nastanejo. Izvedeli smo, da zdravil ne smemo jemati sami in da nam zdravila pomagajo ozdraveti in zato jih moramo jemati tako dolgo in natančno toliko, kot nam jih predpiše zdravnik. Veliko veselja in zadovoljstva pa smo

Skozi celoten potek projekta smo pridobili veliko novega znanja. Otroci so bili aktivni, vedoželjni in zelo motivirani za delo.

Poseben čar za vsakega otroka pa je, ko v igralnico vstopi mama in svoje znanje deli z vsemi nami. Žara, motiviranosti, zanosa in veselja v otroških očeh se ne da opisati, to je potrebno le doživeti.

Iskrena hvala ge. Jožici Šumah Kordež, ge. Katji Kotnik Prosenjak in ge. Heleni Pavlič, ki so svoje znanje delile z nami ter mamam: Mojci, Špeli in Gabrijeli.

Romana Šepul

ZDRAV ŽIVLJENJSKI SLOG

V LETU 2010 SEM SE SKUPAJ Z OŠ MEŽICA PRIJAVIL NA RAZPIS MINISTRSTVA ZA IZOBRAŽEVANJE, ZNANOST IN ŠPORT, KI JE RAZPISAL PROJEKT ZDRAV ŽIVLJENJSKI SLOG.

Uspešno smo bili izbrani med 172 šolami v Sloveniji in tako sem v šolskem letu 2011/2012 začel z izvajanjem projekta. Projekt zajema 850 ur, pri katerih lahko otroci v vseh razredih dvakrat tedensko obiskujejo dodatne ure športne vzgoje, ki se izvajajo po pouku, ob sobotah in v času šolskih počitnic. Projekt je za učence v celoti brezplačen, saj se financira s strani Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport ter iz Evropskega socialnega sklada.

Prvo leto se je prijavilo 168 otrok, število pa se je nato vsako leto povečevalo, tako da v tem šolskem letu projekt obiskuje 186 otrok, kar predstavlja 65 % vseh osnovnošolskih otrok. Vadba poteka za vsak razred dvakrat tedensko po pouku in omogoča spoznavanje

novih športov, izpopolnjevanje znanja, druženje in sprostitev. Program je sestavljen tako, da se otrokom predstavi vsaj 12 športnih zvrsti, najrazličnejše oblike gibanja, medsebojna tekmovanja s poudarkom na fair playu in ozaveščanje o zdravem načinu življenja in zdravi prehrani. Otrokom je dana tudi možnost, da aktivno sodelujejo pri izvedbi posameznih ur, saj lahko sami predstavijo športe, s katerimi se ukvarjajo. Vadba poteka tudi med počitnicami, kjer mlajši uživajo v različnih gibalnih poligonih, starejši v medsebojnih tekmovanjih in seveda tudi v ostalih aktivnostih kot so smučanje, bowling itd.. Ob lepem vremenu pa se aktivnosti izvajajo tudi ob sobotah, ko so otroci spoznali odbojko na mivki, nogomet na mivki,

tenis, streljanje z zračno puško, slackline ...

Ker v projektu sodelujejo tudi ostale koroške šole, smo skupaj z njimi že nekajkrat organizirali medsebojne turnirje v nogometu, kar je še posebej zanimivo za otroke. V oktobru smo v okviru Simbioze na vadbo povabili tudi dedke in babice, tako da smo združili športno dejavnost otrok in starejših.

Ves čas izvajanja programa poteka sodelovanje z različnimi športnimi društvi. Vsako leto Karate klub Mežica in Judo klub predstavita delovanje svojih klubov in borilnih veščin s praktičnim prikazom treninga, kjer lahko otroci sodelujejo in nekateri, prav na podlagi tega, kasneje začnejo z obiskom treningov. Sodelovanje poteka tudi z Odbojgarskim klubom Mežica, Planinskim društvom Mežica, Kriket klubom, Tenis klubom in Nogometnim klubom Mežica, OŠ

Mežica in Občino Mežica.

Učenci radi prihajajo na Zdrav življenjski slog ali na »Damirja«, kot so projekt sami poimenovali, in se tudi naučijo veliko novega, a največja vrednost projekta je v tem, da so otroci svoj prosti čas preživljali aktivno, ne za računalnikom ali televizorjem, se gibali in si s tem razvijali motorične sposobnosti, kar posledično vpliva tudi na pravilen telesni razvoj, na njihovo splošno dobro počutje in njihovo zdravje. S tem, ko so uspešno obvladovali svoje telo, so krepili samozavest, samopodobo. Bili so v družbi sovrstnikov, se eni od drugih tudi kaj naučili in spletli med sabo prijateljske vezi.

Zaradi vsega naštetega obstaja možnost, da bodo zdrav in aktiven življenjski slog prenesli tudi v kasnejše življenje in če smo dosegli to, potem je naš cilj presežen.

Damir Ocepek

»POPESTRIMO ŠOLO« tudi v Mežici

Z JANUARJEM 2015 SE JE TUDI OŠ MEŽICA PRIKLJUČILA PROGRAMU »POPESTRIMO ŠOLO«. V OKVIRU PROGRAMA POTEKAJO NA ŠOLI RAZLIČNE AKTIVNOSTI, TAKO OB DNEVIH POUKA KOT V ČASU POČITNIC.

Vse aktivnosti potekajo izven pouka in dejavnosti, ki so financirane iz drugih virov. Vse aktivnosti so za učence OŠ Mežica BREZPLAČNE, saj program financirata Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada. Program se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, znotraj 3. razvojne prioritete: »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja«, 1. prednostne usmeritve: »Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja«, operacija »Spodbujanje izvajanja programov Popestrimo šolo v letih 2014, 2015«.

Šola otrokom ponuja 3 sklope dejavnosti:

1. individualno delo z učenci oziroma delo v manjših sku-

pinah učencev z namenom doseči boljše učne dosežke in uspešnejše vključevanje v socialno okolje;
2. mentorske oblike dela s področja naravoslovja, tehnike in tujih jezikov;
3. počitniške dejavnosti.

Na šoli tako potekajo različne oblike učne pomoči: individualna in skupinska učna pomoč učencem z učnimi težavami, pomoč učencem tujcem ter medsebojna učna pomoč. Pri teh aktivnostih se trudimo učencem čim bolj pomagati na poti do boljšega učnega uspeha in ne nazadnje znanja.

Izreden interes je predvsem za aktivnosti: Angleški časopis v e-obliki, Angleške igralne urice, Pravljice urice.

Pri Angleškem časopisu pripravljamo članke in jih oblikujemo s pomočjo računalnika. V prvem izvodu bodo opisi in slike sodelujočih, zgodbe, slovarčki, opisi živali in drugo.

Angleške igralne urice potekajo izključno v angleškem jeziku. Skozi igro, ples, gibanje, zgodbe in drugo spoznavamo ta tuj jezik.

Pri pravljčnih uricah prebiramo knjige, izdelujemo izdelke, pišemo kratke obnove, oblikujemo plakate. Trenutno pa pripravljamo razstavo naših najljubših knjig.

Poleg že omenjenih aktivnosti potekajo tudi druge dejavnosti, kot so: Na svetu nisi sam, Vsak zakaj ima svoj zato, Digitalna fotografija, Angleški debatni klub.

Prvi dve omenjeni sta bolj naravoslovno obarvani. Raziskujemo naravo, poudarjamo pomen varovanja okolja ter se sprašujemo o tem, zakaj je nekaj takšno, kot je. Pri dejavnosti Vsak zakaj ima svoj zato trenutno izvajamo različne poizkuse in potrjujemo naše domneve.

Digitalna fotografija veseli predvsem fante, zato se kljub temu, da je na urniku šele ob koncu tedna, torej ob petkih, redno udeležujejo srečanj. Tu oblikujemo fotografije, ki smo jih pred tem naredili, ter

odkrivamo svet digitalne fotografije s pomočjo priročnikov in revij.

Debatni klub je namenjen višjim razredom, kjer potekajo debate na različne, mladim privlačne in kontroverzne teme.

Tudi v času zimskih počitnic smo izvajali različne aktivnosti in sicer: Počitnice po angleško ter Počitnice brez računalnika in TV. Ti dve dejavnosti bosta ponovno zaživel med prvomajskimi počitnicami.

Ne nazadnje pa je v pripravi tudi program za poletne počitnice, ki se bo izvajal do 10.7. in od 17.8. dalje pod imenom »Aktivno preživimo dan.«

Učenci se vseh dejavnosti zelo radi udeležujejo. Trenutno je prijavljenih 106 učencev, kar predstavlja dobro tretjino šole. Vsekakor pa so učenci še vedno dobrodošli, da se vključijo v katero izmed dejavnosti po svojem izboru. Menimo, da je vključitev v program dodatna popestritev in pridobitev na naši šoli.

Izvajalka, **Vesna Ošlak**

MATEJA KOLEŽNIK

JOHN GABRIEL BORKMAN

17. april 2015

ob 19:30

SNG MARIBO

Naslovni junak Ibsenove drame John Gabriel Borkman (1896), bivši bančni direktor, je z ilegalnimi finančnimi spekulacijami zapravljal celotno ženino premoženje in prihranke svojih strank, zaradi česar je pristal v zaporu. Družino pa je iz eksistencialne stiske rešila Borkmanova svakinja in njegova prva ljubezen Ella, ki jo je preračunljivo zapustil zaradi materialnega položaja njene sestre Gunhild. Borkman in Gunhild, ki moža sovraži, živita drug mimo drugega, edina skupna točka njunega odtujenega življenja je sin Erhart. Do soočenja in neizbežnega obračuna s preteklostjo, sedanjostjo in konfliktom interesov glede prihodnosti pride v trenutku, ko na smrt bolna Ella obišče sestro Gunhild in Johna z željo, da bi njun sin Erhart do smrti živel ob njej.

Ibsenovo izjemno aktualno besedilo bo na mariborski oder postavila Mateja Kolečnik, ki se s izjemno natančnostjo loteva analiz in postavitev klasičnih besedil, ki v sebi nosijo duh sodobnega časa.

KATARINA ČAS, ANA MARIJA MITIČ

KO KO KOMEDIJA

10. maj 2015

ob 20:00

ŠPAS TEATER

Ste pripravljeni na pošteno dozo smeha? Potem je tole točno za vas. Predstavljamo vam ... komedijo. Pa ne čisto običajno komedijo, pač pa KO KO KOMEDIJO! In kdo bi lahko bolje pokomentiral smisle in nesmisle našega vsakdana kot dve jezični in z vsemi »žavbami« namazani prijateljici Katarina Čas in Ana Marija Mitič?

Ena jih ima, druga bi jih rada imela - obline. Ena jih ima, druga tudi - težave z moškimi. Ena jih ima, druga prav tako - večne pripombe na milijon stvari. Ena in ena sta dve prijateljici, ki imata več skupnega, kot se zdi na prvi pogled.

Če mislite, da boste padli v kokošnjak, se pošteno motite. V tej brezkompromisni komediji se ne kokodaka. Katarina in Ana Marija združita moči, lepoto in pamet ter v debeli uri KOkretno KOmentirata, KOrenito razpravljata, kdaj tudi zaKOlneta in prav po žensko KOočujeta. Sta bolj zabavni kot vse smešnice na »tubi«, bolj neposredni kot otroci, bolj nori od norih krav in bolj zagnani kot Jehovove priče. Zakaj ne bi pozvonili tudi na vaš davno pozabljeni gumbek prave zabave?

V predstavi se bomo prepoznali prav vsi, saj se loteva tisoč in enega nesmisla, ki se nam v današnjem svetu zdi nepogrešljiv. Stvari, brez katerih ne znamo in ne moremo več živeti, številnih »rešitev« za neštete »težave«, ki nam jih nastavlja družba in si jih drug drugemu nastavljamo sami.

Ne pričakujte stand up-a, ker to ni. Pričakujte pa sproščeno uro zabave, pravo KO KO KOMEDIJO zmešnjav sodobnega sveta, ki jo je s soborcema Gašperjem Tičem in Juretom Karasom zakrivil Lado Bizovičar.

IZTOK MLAKAR

SLJEHRNIK

15. maj 2015

ob 19:30

SNG NOVA GORICA

V življenju ni nič gotovega razen smrti in davkov. To zelo dobro ve tudi Mlakarjev slehernik, novodobni slovenski bogataš, katerega duša uživa v blagostanju, dokler na vrata ne potrka brezsrčna iztrjevalka, pred katero ni moč ubežati.

Iztok Mlakar se je tokrat inspiriral pri Hugu Hofmannsthalu, ki je natanko pred sto leti za salzburski festival Slehernika, igr o smrti bogatega človeka, katere motiv izhaja iz angleške srednjeveške moralitete [The Sononyng of Everyman].

Mlakarjev sodobni Jožef Slehernik - Pepi je razpet med tu in onstran: tu pleše med Ženo, Revežem, Komparetom, Žandarjem, Putano ter sveto trojico, Pravnikom, Politikom in Finančnikom, onstran pa med Smrtjo, Bogom, Materjo in Hudičem. Bistvena razlika v razumevanju poante motiva pa se seveda vzpostavi v razpletu, saj junaka po vrtninčenju skozi moderne preizkušnje na koncu poti ne čaka odrešenje, ampak ...

Iztok Mlakar je z zlahtno rahločutnostjo, ostrim švrkanjem, a vselej tudi srčnim razumevanjem človeških vrlin in »vrlin«, ustvaril zavidljiv opus songov in komedijo Duohtar pod musl, ki je v režiji Vita Tauferja in koprodukciji Gledališča Koper in SNG Nova Gorica doživela več kot dvesto ponovitev in prejela vrsto nagrad in priznanj.

UREDNIŠKI ODBOR

župan

Dušan Krebel

odgovorna
urednica

Jerneja Vertačnik

direktor
občinske uprave

Blaž Saloven

člani
uredniškega odbora

Jožef Libnik

Barbara Prevorčič

Nina Petek

Ida Paradiž

Glasilo Občine Mežica izhaja 4 x letno v nakladi 1.550 izvodov in ga prejmejo vsa gospodinjstva v občini brezplačno.

Vsem, ki ste s prispevki sodelovali, se najlepše zahvaljujemo. Prosimo, da s svojimi prispevki tudi v bodoče sodelujete, ker bo le na ta način naše glasilo pestro in zanimivo.

Prispevki ne bodo honorirani, uredniški odbor pa si pridružuje pravico do njihovega izbora.

Oddaja dokumentov naj bo na digitem mediju (tekstovni članki v Microsoft Word-u, fotografije pa priložene ločeno v formatu jpeg ali tiff, in sicer na resoluciji 300 dpi s krajšo stranico najmanj 10 cm). Fotografije, ki ne bodo primerne velikosti (npr. snete iz spleta – 72 dpi / 70 KB) ne bodo objavljene. Fizično oddane fotografije, ki ste jih prispevali, lahko po objavi glasila dvignete na tajništvo občine Mežica.

Svoje prispevke pošljite na naslov:

Občina Mežica
Trg svobode 1,
2392 Mežica

info@mezica.si

izdala

Občina Mežica
www.mezica.si

lektoriranje

Jerneja Vertačnik

fotografije

avtorji člankov

oblikovanje

Jasna Kalčič Rajzer, atelje jk

tisk

Mallex d.o.o.

naklada

1.550 kosov